पाँचखपन नगरपालिका, संखुवासभा

स्थानीय राजपत्र

खण्डः १ संख्याः १५ मितिः २०७८/१०/२८

भाग-२
पाँचखपन नगरपालिका

कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन नियमावली, २०७८

नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०७८/१०/२१

प्रमाणिकरण मितिः२०७८/१०/२३

प्रकाशन मितिः२०७८/१०/२८

पाँचखपन नगरपालिका संखुवासभा अन्तर्गतको कृषि विकास कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

पाँचखपन नगरपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन २०७८ को दफ ३ बमोजिम पाँचखपन नगर कार्यपालिकाले यो नियमावली बनाएको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिकः

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(क) यो नियमावलीको नाम "कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालन नियमावली, २०७८ रहनेछ ।

(ख) यो नियमावली पाँचखपन नगरपालिका नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२.परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा

(क) "नगरपालिका" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "कृषि विकास शाखा" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिकाको कृषि विकास शाखा सम्झनुपर्दछ ।

(ग) "सेवा केन्द्र" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका मातहतको कृषि सेवा केन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "कार्यक्रम" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका कृषि विकास शाखाको कार्यक्रम सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) "सेवा" भन्नाले कृषि विकास सेवा सम्झनुपर्दछ ।

(च) "समूह" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका भित्रका तथा साझेदारी स्वामित्वमा रहि नेपाल सरकारको कुनै पनि आधिकारिक निकाय साथै साविक जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा विधिवत रुपमा दर्ता भएको कृषि कार्यमा संलग्न सकृय कृषक समूह सम्झनुपर्दछ ।
(छ) "सहकारी" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका भित्रका तथा साविकमा डिभिजन सहकारी कार्यालयमा हाल पाँचखपन नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा विधिवत रुपमा दर्ता भएको सकृय कृषि सहकारी सम्झनुपर्दछ ।
(ज) "फर्म" भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका भित्रका तथा एकल वा साझेदारी स्वामित्वमा रहि नेपाल सरकारको कुनै पनि आधिकारिक निकायमा विधिवत रुपमा दर्ता भएको कृषि कार्यमा संलग्न सकृय कृषि फर्म सम्झनुपर्दछ ।
(झ) "कार्यदल" भन्नाले नगरपालिकामा गठित कार्यदल सम्झनुपर्दछ ।
(ञ) कार्यालय/नगरपालिकाको कार्यालय भन्नाले पाँचखपन नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्छ ।
(ट) अनुगमन तथा मुयाङ्कन समिति (कृषि) भन्नाले पाँचखपन नगरपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रमहरु संचालनको कार्यमा स्थलगत अनुगमन, निरिक्षणका लागि गठित समिति बुझ्नुपर्दछ । सो समिति नगरपालिकाको उपमेयरको नेतृत्वमा कृषि, पशुपन्छी, प्रशासन/योजना तथा लेखा शाखाको प्रतिनिधित्व गरेर ५-७ सदस्यीय हुनेछ ।

३. उद्देश्यहरु :

यस नियमावलीको उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम रहने छन् ।

३.१ कृषि व्यवसायको उद्यमशिलता प्रवर्द्धन एवं व्यवसायिकरण गर्नका लागि आवश्यक प्रविधि तथा सिपलाई लक्षित वर्गसम्म पुर्याउन सहयोग स्वरुप अनुदान तथा टेवा प्रदान गर्ने ।
३.२ कृषि व्यवसाय तथा उद्यम व्यवसायहरुको विकास एवं विस्तार गर्न उपभोक्ताहरुलाई उत्प्रेरित गर्ने ।
३.३ कृषिजन्य बालीहरुको उत्पादन लागत घटाई स्वदेशी उत्पादनलाई राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा प्रतिस्पर्धी बनाउने
३.४ कृषि व्यवसायलाई थप रोजगारको अवसर सृजना गरि आयआर्जनमा प्रेरित गर्दै लैजाने।
३.५ प्राङ्गारिक खेतिलाई प्रोत्साहन एवं जोड दिँदै प्राङ्गारिक उत्पादन क्षेत्रको रुपमा विकास गर्दै लैजाने ।

३.६ स्थानिय स्रोत साधनको उपयोगमा जोड, कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्धन एवं दिगो र वैज्ञानिक उपयोग गरी पर्यावरणिय सन्तुलन कायम गर्न सहयोग पुर्याउने ।
३.७ सरकारी, गैह्र सरकारी तथा निजि संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै श्रोत केन्द्र सुदृढिकरण र दिगो सेवा प्रदान गर्ने ।
३.८ एक वडा एक उत्पादन कार्यक्रम मार्फत प्रत्येक वडालाई बाली विशेष क्षेत्रको रुपमा विकास गर्दै लैजाने ।
३.९ अन्य तोकिए बमोजिम ।

परिच्छेद २

४. संस्थागत विकास कार्यक्रम

मिल्दाजुल्दा समस्या, आवश्यकता र चाहानाहरु भएका न्युनतम् १५ वा सो भन्दा बढी व्यक्तिहरु मिलि आफ्ना निश्चित साझा उद्देश्यहरु सामुहिक प्रयत्नद्धारा प्राप्त गर्न बनाइएको संगठनलाई समूह भनिन्छ ।कृषि विकासका कार्यक्रमहरु, सेवा एवं प्रविधि प्रवाहको सहजताका लागि कृषि कार्यमा संलग्न कृषकहरुको सांगठनिक स्वरुपलाई कृषक समूहको रुपमा लिइएको छ ।कृषि विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कृषक समूह, सहकारी, व्यवसायिक फर्म, व्यवसायिक कृषक मार्फत गरिने छ ।

४.१ कृषक समूह दर्ता गठन/पुनर्गठन कार्यक्रम

यस पाँचखपन नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा कृषक समूह दर्ता गरिनेछ । दर्ता दस्तुर पाँचखपन नगरपालिकाको आर्थिक ऐन अनुसार हुनेछ । यसको लागि कृषक समूहले समुह विवरण फाराम सहितको

निवेदन फाराम (**अनुसूची २**) तथा समूहको प्रमाणित विधान (**अनुसूची १**) सहितको निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । समूह दर्ताको लागि समूहको ठेगाना रहेको नगरपालिकाको वडा कार्यालयबाट सिफारिस लिनुपर्नेछ ।यसरी दर्ता भएको समुहको अवधि २ वर्ष रहनेछ । यसरी दर्ता भएको समूहको अभिलेख नगरपालिकामा तथा कृषि विकास शाखामा (**समूह दर्ता फाराम नं.१ बमोजिम**) राखिनेछ ।कृषक समूहले आवश्यकताको आधारमा गठित कृषक समूह पुनर्गठन गर्न सक्नेछ तर सो को जानकारी नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा ३० दिनभित्रमा गराउनुपर्दछ ।

नोट :- साबिकमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा गठन भएको समूहलाई यसै नियमावली अनुसार गठन भएको मानि नविकरण गर्दा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयबाट जारी गरेको प्रमाण-पत्रको आधारमा यस कार्यालयमा सूचिकृत गरि पुरानो प्रमाण-पत्र खारेजी गरि नंया नबिकरणको प्रमाण-पत्र उपलध गराइनेछ |

४.१.१ कृषक समूह नविकरण गर्नेः-

कृषक समूहले आफ्नो कृषक समूह दर्ता प्रमाण-पत्रको नविकरण गर्नुपर्नेछ । यसको लागि कृषक समूहले प्रमाणपत्रको म्याद सकिएको ३५ दिनभित्र निवेदनका साथमा सक्कल प्रमाणपत्र सहित कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो को लागि रु. ५०/- राजश्व नविकरण शुल्क बापत लाग्नेछ ।म्याद सकिएको ३६ औं दिन देखि एक वर्षसम्म रु. १००/- राजश्व शुल्क लाग्नेछ भने एक वर्षपश्चात प्रत्येक वर्ष रु. १०० का दरले थप राजश्व लाग्नेछ । कृषक समूहको प्रमाण पत्र ३ वर्षसम्म नविकरण नगरेमा पुन: नविकरण गर्न कार्यालय बाध्य हुने छैन। प्रमाण पत्र हराएमा प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि लिन पहिलो वर्ष रु. १०० दस्तुर लाग्नेछ र नलिएको खण्डमा प्रत्येक वर्ष दस्तुर दोब्बर हुँदै जानेछ ।

४.१.२ कृषक समुहको विधानको नमूना देहाय अनुरुप हुनेछ । समूह गठन गरि कार्य समितिबाट विधान स्विकृत गराइ दर्ताको लागि १/१ प्रति समावेश गरि नगर कृषि बिकाश शाखा नगरपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४.१.३ कृषि विकासका कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपले सञ्चालन गर्नका लागि कृषक समूहको अलावा कृषि सहकारी, व्यवसायिक फर्म, व्यवसायिक कृषक मार्फत पनि गरिने छ । नगरपालिका भित्रका तथा साविकमा डिभिजन सहकारी कार्यालय र घरेलु कार्यालयमा हाल नगरपालिका कार्यालयमा दर्ता भएका फर्म तथा सहकारीहरुको अभिलेख नगरपालिकाको कार्यालयमा राखिनेछ सहकारी तथा फर्म दुवैले स्थायी लेखा नं.(PAN) अनिवार्य रुपमा लिएको हुनु पर्नेछ ।

तालिम कार्यक्रम

कृषि प्रविधि हस्तान्तरण एवं विस्तार गर्न तालिमलाई प्रभावकारी माध्यमको रुपमा लिइएको छ ।कृषि विकास कार्यक्रममा संलग्न प्राविधिकहरुको कार्य दक्षता वढाउँदै लैजानको साथै कृषकहरुमा अन्तर निहित ज्ञान सीप अभिवृद्धि गर्नुने तालिम कार्यक्रमको प्रमुख चुनौती हो । पाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालय मूलतः निम्नानुसार तालिम कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा केन्द्रित रहनेछ।

५.१. कृषक तालिम

५.१.१. परिचय/पृष्ठभूमिः

कृषक तालिम भन्नाले नगरपालिकाको कार्यालय वा अन्य ठाउँ जहाँ सञ्चालन गरिने भएता पनि सहभागिको लागि (आफ्नो घर वा साविकको बसोबास वा आफ्नै वडा भन्दा बाहिर) आवासको व्यवस्था गर्नुपर्ने तालिम सम्झनुपर्दछ । कृषिका विविध विषय विशेष तालिमहरु नगरपालिका स्तरमा १-३ दिनसम्म सञ्चालन गरिनेछ ।

यस तालिममा २०-२५ जना कृषक सहभागी हुनेछन् । वडा स्तरिय तालिम कार्यक्रम वडामा संचालन गरिने छ भने घुम्ति स्थलगत तालिम कृषकको खेतबारी, समुदाय, टोलमा संचालन गरिने छ ।

५.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

कृषकहरुको विषय विशेष ज्ञान सीप अभिवृद्धि गर्नुतालिमको उद्देश्य हुनेछ।

५.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

- तालिममा सहभागी छनौट गर्दा, समूहमा योगदान पुर्याएको, आफूले सिकेको कुरा अरुलाई सिकाउन अग्रसर रही नगरको कृषि विकासमा केही गर्छु भन्ने भावना भएको कृषक हुनुपर्नेछ ।
- तालिममा महिला कृषकलाई प्राथमिकता दिई मिश्रित समूहबाट समेत सकभर महिला सहभागी छनौट गर्नुपर्नेछ
- तालिम व्यवस्थापनमा संलग्न हुने प्राविधिकहरु सँग मिली तालिम कार्यक्रम तयार गरी तालिम संयोजकले निम्नानुसार कार्य गर्नुपर्नेछ ।
- सहभागी हुने कृषकहरुलाई तालिमको जानकारी गराई सहभागी हुन बोलाउने ।
- शैक्षिक सामाग्रीहरु (श्रव्य दृश्य सामाग्रीहरु) को व्यवस्था मिलाउने ।
- तालिम कार्यक्रममा फिल्ड भ्रमण, फिल्ड तालिम, फिल्ड अध्ययनको व्यवस्था भएमा सम्बन्धित संस्थाहरुसँग पूर्व सम्पर्क राखी कार्यक्रम निश्चित गर्ने ।

५.१.४ नगरपालिका स्तरीय/वडा स्तरीय/घुम्ति स्थलगत तालिम कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स देहाय बमोजीम हुनेछ

क्र.स.	नर्म्सको विवरण	ईकाई	दर
१.	कार्यपत्र तयारी वापत पारिश्रमिक	रु. प्रति कार्यपत्र	१०००/-
२.	कार्यपत्र प्रस्तुतिकरण वापत पारिश्रमिक	रु. प्रति कार्यपत्र	१०००/-
३.	सहभागीको खाजा (संयोजक,श्रोत व्यक्ति,प्रतिवेदक र सहयोगी कमर्चारीलाई समेत (उदघाटन तथा समापन समारोहमा एक-एक पटक खाजा थप गर्न सकिने) (अधिकतम ३५ सेट)	रु./सहभागी/दिन	२००/-
४.	मसलन्द (शैक्षिक सामाग्री) (अधिकतम ३५ सेट)	रु.१००.००	३५०-१०००/-
५.	तालिम सामाग्री (कच्चा पदार्थ, नमुना, इन्धन, पोकावन्दीका सामान, खरिद गर्नुपर्ने सानातिना औजार, रजिष्टर, मेटा कार्ड मार्कर, टेप, स्केल, फोटोकपी पेपर आदि)	रु.	१००००/-
६.	तालिम सुविधा (तालिम कक्ष तथा भाडामा लिनुपर्ने उपकरणको भाडा)	रु.	प्रचलित बजार दर अनुसार
७.	संयोजक भत्ता (अधिकतम १५ कार्य दिनसम्म प्रतिदिन)	रु.	१००/-
८.	सहयोगी भत्ता (अधिकतम १५ कार्य दिनसम्म प्रतिदिन	रु.	५००/-
९.	वस्तुगत टेवाः झोला, पेनड्राइभ आदि वितरण	रु.	१००००/-
१०.	विविध (प्रमाण पत्र, पानी, सरसफाई तुल/ब्यानर ईत्यादिका लागि)	रु.	बढीमा १००००/-
११.	प्रतिवेदकको पारिश्रमिक	रु./कार्यक्रम	१५००/-

१२.	सहभागी कृषक दैनिक भ्रमण तथा आवास खर्च	रु./सहभागी /प्रतिदिन	६००/-
१३.	सहभागी कृषक भाडा आतेजाते मात्र	रु./सहभागी	प्रचलित दर अनुरुप

५.१.५ द्रष्टव्यः

- ✓ कृषक तालिमको हकमा नगरपालिकाबाट स्वीकृत मापदण्डलाई आधार लिई तालिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।
- ✓ एउटा कक्षाको अविध कम्तिमा १ घण्टा ३० मिनेट हुनु पर्दछ ।
- ✓ कार्यपत्र तयार गर्दा प्रशिक्षाथीहरुको स्तर सुहाउँदो शब्दावलीहरु तथा भाषा प्रयोग गर्नु पर्दछ।
- ✓ यसरी तयार पारिएको कार्यपत्रहरु कम्तीमा ७५०-१०० शब्दको प्रबन्ध सम्झनुपर्छ ।
- ✓ पारदर्शक पाना, प्रस्तुतीकरण टिपोट वा प्रस्तुतीकरणको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको अरु त्यस्तै सामाग्रीको छायाँ प्रति कार्यपत्र हुँदैन् ।
- ✓ एकपटक प्रस्तुत गरेको कार्यपत्र पुनः प्रयोग गर्न परेको खण्डमा उक्त कार्यपत्रमा आधुनिक प्रविधिहरु समेत समावेश गरी परिमार्जन गरेर मात्रप्रयोग गर्नुपर्नेछ।

प्रस्तुत गरिने कार्यपत्रमा प्रशिक्षाथीहरुको स्तर, कार्यपत्रको शीषर्क, प्रस्तुतकर्ताको नाम, पद तथा प्रस्तुत गरेको मिति समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

- ✓ सहभागी कृषक दैनिक भ्रमण तथा आवास खर्च र आतेजाते न.पा. स्तरिय तालिममा मात्र उपलब्ध गराईने छ ।

५.१.६ घुम्ति स्थलगत तालिम कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स देहाय बमोजीम हुनेछ

क्र.स.	नर्म्सको विवरण	ईकाई	दर
१	कार्यपत्र तयारी वापत पारिश्रमिक	रु. प्रति कार्यपत्र	४००/-
२	कार्यपत्र प्रस्तुतिकरण वापत पारिश्रमिक	रु. प्रति कक्षा	४००/-
३	सहभागीको खाजा (संयोजक,श्रोत व्यक्ति,प्रतिवेदक र सहयोगी कमर्चारीलाई समेत (अधिकतम ३५ सेट)	रु.प्रति सहभागी/दिन	२००/-
४	शैक्षिक सामाग्री (अधिकतम ३५ सेट)	रु. प्रति सहभागी	रू. १००/-
५	तालिम सामाग्री (कच्चा पदार्थ, इन्धन, शैक्षिक सामाग्री आदि)	एकमुष्ट	२०००/-

५.१.७ द्रष्टव्यः

- ✓ कृषक तालिमको हकमा नगरपालिकाबाट स्वीकृत मापदण्डलाई आधार लिई तालिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।
- ✓ घुम्ती स्थलगत तालिम १-२ दिन सम्मको हुने छ ।
- ✓ घुम्ती स्थलगत तालिम कृषि समुहमा संचालन हुनेछ ।
- ✓ एउटा कक्षाको अवधि कम्तिमा १ घण्टा ३० मिनेट हुनु पर्दछ र १ दीनमा ४ वटा भन्दा बढी कक्षा राखिने छैन ।
- ✓ कार्यपत्र तयार गर्दा प्रशिक्षाथीहरुको स्तर सुहाउँदो शब्दावलीहरु तथा भाषा प्रयोग गर्नु पर्दछ।
- ✓ यसरी तयार पारिएको कार्यपत्रहरु कम्तीमा ७०० शब्दको प्रबन्ध सम्झनुपर्छ ।
- ✓ पारदर्शक पाना, प्रस्तुतीकरण टिपोट वा प्रस्तुतीकरणको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको अरु त्यस्तै सामाग्रीको छायाँ प्रति कार्यपत्र हुँदैन् ।
- ✓ घुम्ती स्थलगत तालिममा सहभागी कृषकहरुले दैनिक भ्रमण भत्ता र होटल बास खर्च पाउने छैन ।

६. भ्रमण कायर्क्रम

६.१ अन्तर नगरपालिका कृषक भ्रमण कार्यक्रम

६.१.१ परिचय/पृष्ठभूमि तथा उदेश्य

कृषकहरुलाई वरपरका नगरपालिका/नगरपालिकाका उत्पादन स्थल वा फार्महरुमा भ्रमण गराउँदै त्यहाँका व्यवसायिक बाली उत्पादन कार्यक्रमसँग प्रत्यक्ष अवलोकन गराइ कृषि प्रविधिहरुबारे नविनतम प्रविधिबाट प्रभावित गराई उक्त प्रविधि अवलम्बन गर्न सघाउ पुर्याउनु यस कार्यक्रमको उदेश्य हुनेछ ।

६.१.२ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

- ✓ भ्रमणको लागि केही पढेका, सिक्न सक्ने र सिकाउने भावना भएका कृषक छनौट गरिनेछ ।
- ✓ भ्रमण कार्यक्रम (अवलोकन स्थल, बस्ने स्थान आदि) अग्रिम रुपमा तयार गरी भ्रमण गरिने स्थल एवं सम्बन्धित व्यक्तिहरु तय गरी भ्रमण कार्यक्रम आरम्भ गरिनेछ।
- ✓ भ्रमणको सुरुमा परिचय लिने दिने गरी कार्यक्रम स्पष्ट रुपले वताउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- ✓ भ्रमणलाइ लाभप्रद तुल्याइ अन्त्यमा समीक्षा गरिनेछ ।
- ✓ भ्रमण सुरु गर्न तोकिएको स्थानमा भेला हुन र फर्कन बाटोको म्याद बाहेक कृषक भ्रमणको अवधि ३-५ दिनको हुनेछ
- ✓ सहभागी कृषकहरु २५ देखी ३० जना हुनेछन ।

६.१.३ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्सः

क.स.	नर्म्सको विवरण	ईकाई	दर
१	बस रिजर्भेशन भाडा तथा व्यवस्थापन		स्वीकृत दर अनुसार
२	स्थलगत अवलोकन वापत प्रस्तुत कर्ताको पारिश्रमिक	रु./अवलोकन स्थल	१०००/-
३	सहभागीको दैनिक भ्रमण तथा आवास खर्च	रु./सहभागी/प्रतिदिन	१०००/-
४	मसलन्द(शैक्षिक साममी)	रु./सहभागी	१००/-
५	प्रतिवेदकको पारिश्रमिक	रु./कार्यक्रम	२०००/-

७.अन्तर समूह कृषक भ्रमण

७.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

उत्कृष्ट कृषक समूहले गरेको कृषि गतिविधि
प्रत्यक्ष रुपमा हेरी अन्य समूहलाई उत्प्रेरित गर्न अन्तर समूह कृषक भ्रमण गरिनेछ ।

७.२कार्यक्रमको उद्देश्यः

कृषकहरुलाई नगरपालिका भित्रै उत्कृष्ट कृषक समूहको उत्पादन स्थल वा फार्महरुमा भ्रमण गराई विविध गतिविधि अवलोकन गर्ने मौका प्रदान गर्नु ।

- ✓ एउटा समूहका सदस्यहरुलाई नगरपालिका भित्रै अर्को समूहहरुमा भए गरेका गतिविधिहरुको अवलोकन गराई एक आपसमा सिक्ने मौका प्रदान गर्नु ।
- ✓ नगरपालिकाका विविध समूहहरु बीच आपसी मित्रता अभिवृद्धि गराउनु ।

७.२.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

भ्रमणमा लगिने स्थानका कृषक समूहरुलाई अग्रिम खवर गरी उनीहरुलाई आफूले गरेका कृषिजन्य कृयाकलापहरुको साथै अन्य विकास कार्यबारे वताउन तयारी हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । यो कार्यक्रम उल्लेखित अन्तर नगरपालिका कृषक भ्रमणमा जस्तै नियमावली अपनाई छोटो रुपमा नगरपालिका भित्रै सञ्चालन गरीनेछ ।

७.२.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

अन्तर नगरपालिका कृषक भ्रमणको नर्म्स अनुसार खर्च गरीनेछ ।

८. प्रकाशन कार्यक्रम

८.१ कृषि बुलेटिन प्रकाशन

८.१.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

नगरपालिका स्तरमा जनचेतना जगाउन, प्रविधि प्रसार गर्न तथा कृषिको व्यावसायिकरण तथा विविधिकरणमा टेवा प्रदान गर्न एवं कृषि सम्बन्धी गतिविधिहरुबारे सरोकारवालाहरुलाई सु-सूचित गराउने उद्देश्यले कृषि बुलेटिन प्रकाशन गरिनेछ ।

८.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

स्थानीय स्तरमा कृषकको आवश्यकता अनुसार प्रविधि प्रसारण गर्न तथा नगरपालिकाको कृषि गतिविधिहरुबारे सरोकारवालाहरुलाई सुसूचित गराउने ।

८.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

बुलेटीनमा नगरपालिकास्तरमा सम्भाव्यता प्रविधिहरुलाई समेटेर जानकारीमुलक प्रविधि, आगामी सिजनमा गरिने प्रमुख कृषि कर्महरु, अनुसन्धानबाट सिफारिस भएका नयां प्रविधि, सफलताको कथा, समस्या समाधान मूलक जानकारी तथा मुख्य-मुख्य कृषि गतिविधि इत्यादि संलग्न गरिनेछ ।बुलेटिन प्रकाशन गर्दा नगरपालिकास्तरमा सम्पादक मण्डल बनाई यथा सम्भव बाली, बागवानी, बाली संरक्षण, बजार, कृषिप्रसार आदि सबै क्षेत्रका जानकारी समेटिनेछ । प्रकाशनलाई यथा सम्भव सहभागितात्मक बनाइनेछ ।बुलेटिन न्यूनतम A4 size paper मा एक पटकमा कम्तिमा १०० प्रति प्रकाशन गरीनेछ । बुलेटिन त्रैमासिक एवं चौमासिक रुपमा प्रकाशन गरीनेछ ।

८.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

- ✓ बुलेटिन ४ पेजको लागि बढीमा रु. ४०००।-
- ✓ वुलेटिन ६ पेजको लागि बढीमा रु. ६०००।-
- ✓ वुलेटिन ८ पेजको लागि बढीमा रु. ८०००।-
- ✓ रङ्गिन फोटो राखेर रङ्गिन छपाई गर्दा बढीमा ५०रकम थप । %१००-

८.२ कार्यक्रम तथा प्रगति पुस्तिका प्रकाशन कार्यक्रमः

८.२.१ परिचय/पृष्ठभुमिः

नगरपालिकामा सञ्चालित र सम्पादित कार्यक्रमहरु तथा भए गरेका प्रगतिको साथै अन्य विवरणहरु समेत सम्बन्धित सबैलाई जानकारी गराउने उद्देश्यले यस किसिमको प्रकाशन गरिनेछ ।

८.२.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

नगरपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रम तर्फका सबै एकाईहरु (बाली, बागवानी, योजना, प्रसार आदि)लाई समेटी वार्षिक कार्यक्रम,प्रगित, विशेष कार्यहरु र अन्य वस्तुगत विवरणहरु प्रकाशन गर्नु।

८.२.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

पुस्तिका प्रत्येक आ.व.को प्रथम चौमासिक भित्रमा निकालीनेछ ।कार्यक्रम तथा प्रगित पुस्तिका देहायको निर्दिष्ट ढांचा अनुरुप प्रकाशन गरिनेछ ।

- नगरपालिकाको नक्सा

- खण्ड १- परिचयात्मक विवरण ।
- खण्ड २-नगरपालिकाको कृषि विकास कार्यक्रमकोउद्देश्यहरु, कार्यनितिहरु तथा कार्यक्रमहरु ।
- खण्ड ३-विभिन्न प्राविधिक शाखाहरुको कार्यक्रम विवरण ।
- खण्ड ४- विभिन्न प्राविधिक शाखाहरुको कार्यक्रम प्रगति लगायत कृषिसँग सम्बन्धित गैर सरकारी संस्था एवं कृषक समूहको विवरण ।
- खण्ड ५- कार्यक्रमसँग सम्बन्धित सम्पुर्ण तथ्याङ्क।

८.२.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :
वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्यांक पुस्तिका एक झलक प्रकाशन गर्दा खर्च स्वीकृत नगरपालिकाको स्थानीय दर रेट अनुसार गरिनेछ ।

९ कृषक समूह/कृषक सहकारी संस्थाको प्रस्तावना/मांगमा आधारित कार्यक्रम

९.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

कृषि क्षेत्रमा लगानी आकर्षण गर्न, विभिन्न साझेदारहरुको शीप, दक्षता तथा अनुभवलाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्न साझेदारी प्रणाली मार्फत कृषिप्रसार सेवा एवं उत्पादन कार्यमा प्रभावकारिता ल्याउन महत्वपुर्ण योगदान पुर्याउने कृषक समूह एवं कृषक सहकारी संस्थाहरुले जम्मा गरेको बचत/हितकोष रकम उल्लेख्य रहेको तर प्रभावकारी परिचालन हुन नसकेको स्थितिमा उक्त रकमलाई कृषि क्षेत्रमा प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्न कृषक समूह, कृषक सहकारी संस्था मार्फत प्रस्तावना तथा मांगमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

९.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

- ✓ कृषक समूह एवं कृषक सहकारी संस्थाको हितकोष रकमलाई कृषि क्षेत्रको उत्पादन एवं उपलब्धिमुलक क्षेत्रमा प्रभावकारी परिचालन गर्ने ।
- ✓ समूह/संस्थाको संस्थागत लगन शिलता कार्य दक्षता एवं जिम्मेवारीपनको विकास गर्दै क्षमता वृद्धि गर्ने ।
- ✓ कृषिको व्यवसायीकरणमा टेवा पुर्याउने ।
- ✓ कृषक समूहहलाई सहकारीकरण तर्फ उन्मुख गराउने ।

९.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

कृषकहरुलाई समूहमा संगठीत हुन सहयोग पुर्याई उनीहरुको समूहलाई नै कृषि प्रसारको सुनियोजित एवं सशक्त माध्यमको रुपमा उपयोग गर्ने उद्देश्यले नगरपालिका (भित्रका) मा दर्ता भएका कृषक समूह एवं सहकारी संस्थाहरुको प्रस्तावनाको आधारमा समूह/संस्थालाई उत्पादन साधनको आपुर्ति, उत्पादित वस्तुको खरिद बिक्री, सङ्कलन प्रशोधन, प्रविधिप्रसार तथा समूह/सहकारीमा आधारित खेती विधि सञ्चालन प्रकृयामा सहयोग पुर्याउन नगरपालिकाबाट सहयोग प्रदान गरी साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने छ । समूह/सहकारी संस्थाले पेश गरेका प्रस्तावनाहरु मध्ये उपयुक्त प्रस्तावनाको छनौट गरी सो समूह वा संस्थालाई आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधिः

- ✓ नगरपालिकाको कार्यालयले वार्षिक कार्यक्रम बजेट प्रस्ताव गर्नेछ ।
- ✓ कार्यक्रम बजेट प्रस्ताव गर्दा एक वर्षको लागि सञ्चालन गर्न सकिने आयोजनाका लागि बजेट प्रस्ताव गर्न नगरपालिकाबाट साझेदारीका लागि सार्वजनिक रुपमा सूचना प्रवाह गरीनेछ ।
- ✓ साझेदारी कार्यक्रम प्रस्ताव गर्दा नगरपालिकाबाट सेवा प्रभावकारितामा वृद्धि गर्ने, आय आर्जन कार्यक्रम, प्रविधि प्रसार कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रमका लागि प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

- ✓ कार्यक्रमका लागि समूह /सहकारी संस्थाबाट तोकिएको ढांचामा निवेदन लिनुपर्नेछ।
- ✓ कार्यक्रम सञ्चालनका लागि समूह/संस्था छनौट गर्दा महिला, दलित, जनजाती, विपन्न वर्ग एवं पछाडी परेका वर्गलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ✓ समूह/संस्थाको प्रस्तावना कार्यान्वयन सम्बन्धी निर्णय नगर कार्यपालिकाको कार्यालयबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ।
- ✓ आयोजना छनौट र मूल्यांकनका आधार नगर कार्यपालिकाले विद्यमान कार्याबिधि तथा आर्थिक नियमावली नियमावली अनुरुप निर्धारण गरी सोही आधारमा गर्नेछ ।
- ✓ स्वीकृत भएका आयोजनाहरु समूह/संस्था वा उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन गरिने छ ।
- ✓ कार्यालयबाट उपलब्ध गराउने रकम समूह/संस्थाको बैंक खाता मार्फत उपलब्ध गराइनेछ ।
- ✓ समूहले आफ्नो रकम जम्मा गरे पछि मात्र कार्यालयबाट रकम उपलब्ध गराइनेछ ।
- ✓ कार्यालयबाट पहिले एक तिहाई मात्र रकम उपलब्ध गराइने छ।
- ✓ कार्यक्रम निर्धारित आ.व. भित्र सम्पन्न गरी सक्नु पर्नेछ ।
- ✓ समूह/संस्थाले कार्यक्रमको public audit गराउनु पर्नेछ ।

समूह/संस्थाको रेकर्ड नगर कृषि शाखा नगर कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहनेछ ।

- ✓ नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइने रकम सम्झौता अनुरुप उपलब्ध हुनेछ । यसका लागि आयोजना स्वीकृत भएपछि कार्यान्वयन गर्नु अघि सम्बन्धित समूह/संस्थासँग कार्यालयले सम्झौता गर्नेछ ।
- ✓ कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयनका लागि सम्झौता गर्दा उपभोक्ता संस्था र कार्यालयलको तर्फबाट अन्तिम कार्यान्वयन योजना तयार गरी दुवै पक्षको उत्तरदायित्व स्पष्टरुपले तोकीनेछ ।
- ✓ कार्यक्रमको अनुगमन मूल्यांकन संयुक्त रुपमा गरीनेछ ।
- ✓ कार्य सम्पन्न भएपछि समूह/संस्थाले कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ✓ सो प्रतिवेदनको आधारमा कार्यालयको तर्फबाट उपलब्ध गराइने रकम पूर्ण रुपमा भुक्तानी गरिनेछ ।

९.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

निवेदक समूह सहकारी संस्थाले कुल कार्यक्रम बजेट आयोजनाको कम्तिमा ५० प्रतिशत रकम व्यहोर्नु पर्नेछ । कार्यालयबाट कार्यक्रमको औचित्य अनुरुप बढीमा २५ हजारसम्म सहयोग उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

- ✓ कार्यक्रम कृषक समूह/सहकारी संस्था तथा नगरपालिकाबाट संयुक्त रुपमा समेत सञ्चालन गरिने

आवेदन फाराम

मितिः

श्री प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतज्यू,
पाँचखपन नगरपालिका,
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
वाना, संखुवासभा ।

विषय :- प्रस्तावनामा आधारित कार्यक्रम सम्बन्धमा ।

महोदय,

प्रस्तुत विषयमा त्यस कार्यालयबाट सञ्चालन गरिने प्रस्तावनामा आधारित अनुदान कार्यक्रम प्राप्तिका लागि हाम्रो कृषक समूह/कृषक सहकारी संस्थाको निर्णय प्रतिलिपी र तपिसलको विवरण सहित यो निवेदन पेश गरीएको छ ।कार्यालयले तोकेको नियमावलीहरु अपनाई सोही अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न पुर्ण रुपमा मन्जुर भएको व्यहोरा समेत अनुरोध छ ।

प्रस्तावना पत्रः

१. समूहको पृष्ठभूमिः
२. समूह/संस्थाको नामः
३. समूह/संस्था दर्ता मितिः
४. किसिमः दलित(   ) जनजाती(   ) मिश्रित(   ) अन्य(   )
५. समूह सदस्य संख्याः
६. समूह बैठक प्रकृयाः
७. हितकोष रकम रु. हितकोष परिचालन प्रकृयाः
८. समूहले गर्न चाहेको कार्यक्रमको नामः
९. कार्यक्रम सञ्चालन स्थलः
१०.कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने परिवार संख्याः
११.कार्यक्रमबाट प्राप्त हुने प्रतिफलः
१२.समूह/संस्थाले गर्न चाहेको कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरणः ....
१३.माग गरेको कार्यक्रमलाई लाग्ने जम्मा बजेट रु. ....
१४. समूह/संस्थाको आफ्नो कोषबाट व्यहोरिने रकम रु. ....
१५. समूह/संस्थाले मांग गरेको आर्थिक सहयोग रु. ....

<u>आवेदकको समुह/सहकारी बाट सिफारिस गर्नेः</u>-

नामः-	नामः
ठेगानाः-	पदः
सम्पर्क नः	संस्थाको नामः-
हस्ताक्षारः-	ठेगानाः
	सम्पर्क नः
	हस्ताक्षार संस्थाको छापः-

१०.साना सिँचाइ कार्यक्रम
१०.१ साना सिँचाइ विशेष कार्यक्रम
१०.१.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

साना सिँचाइ विशेष कार्यक्रमले बढीमा २५ हेक्टर सम्ममा (सिँचाइ नीति) सिँचाइ हुनेगरी स-साना अस्थायी बाँध, पैनी, छेकवार, कुलो सुधार, संरक्षण,ह्युम पाइप, पोलिथिन पाइप, पोखरी निर्माण, पम्प,ट्याङ्की, इनार, ढिक्कीपम्प, मोनोब्लक पम्पसेट, पवन पम्प, हाइड्रोलिक र्याक, साइकल पम्प, पिसर्यन व्हिल, गियर पम्प, थोपा सिँचाइ,स्प्रिङ्कलर सिँचाइ आदिको निर्माण, व्यवस्थापन गर्न मा नगर पालिकाको तर्फबाट बढीमा रु. १,५०,०००-३,००,०००/- सम्मको अनुदान दिने र उपभोक्ताको तर्फबाट कम्तिमा १५ प्रतिशत योगदान प्राप्त गरी सञ्चालन गरिने सिँचाइका स-साना स्किमलाई जनाउँछ । यो कार्यक्रम कृषक सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहहरुमा केन्द्रित रहेर मात्र कार्यान्वयन गरिनेछ । कृषि विकासको लागि स्थापित कृषक समूहहरु जस्ता उपभोक्ताहरुको सहभागितामा कार्यान्वयन योजना तयार पारी यस कार्यक्रम सम्बन्धी निर्देशिका अनुरुप कार्य सम्पादन गरीनेछ ।

१०.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः
सिँचाइका स-साना स्किमहरु बनाएर कृषक सहभागिताको आधारमा नगरपालिका भित्रका कृषकहरुलाई उत्पादन वृद्धिको माध्यमबाट आय आर्जनमा टेवा पुर्याउनुनै यसको प्रमुख उद्देश्य हो ।

१०.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः
सूचना प्रवाह—नगरपालिकाले साना सिँचाइ विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अपनाउनुपर्ने आधारहरु तथा नियमावलीबारे नगरपालिका तथा प्रत्येक वडा कार्यालयहरु मार्फत अधिकतम सूचना प्रवाह गराइनेछ ।

निवेदन - उपरोक्त कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन हुने कुनै पनि सिँचाइ आयोजनाको कार्यान्वयनको लागि सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहबाट दर्ताको प्रमाण-पत्र सहित कार्यक्रमको तोकिए बमोजिम निवेदन/मांग फाराम नगरपालिका/कृषि विकास शाखामा पेश गर्नु पर्नेछ ।आयोजना (स्कीम) को मोटामोटी लागत र निवेदक संस्था/समूहले व्यहोर्ने प्रतिशत समेत आफ्नो निवेदनमा खुलाउनुपर्नेछ ।

छनौट प्रकृया—मांग भई आएका निवेदनहरुको प्रारम्भिक छनौट गरी नगर कार्यपालिकाको कार्यालयबाट पारित गरीनेछ । यसरी पारित भएका आयोजना (स्कीम) हरुको लागत इस्टिमेट रु. ३०,०००।- भन्दा कम रकमको सामाग्री मात्र उपलव्ध गराउने स्कीमको सम्बन्धमा आयोजनाको लागत तयार गरी नगरपालिकाको कार्यालयबाट स्वीकृति पश्चात नगरपालिकाबाट उक्त सामग्रीहरु अनुदान स्वरुप हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ । यस्ता सामग्रीहरुमा पाइप, पम्पसेट (स्यालो ट्युववेल प्रयोजन वाहेक),प्लाष्टिक, निर्माण सामाग्री आदि लिन सकिनेछ ररु. १,५०,०००-३,००,०००।- सम्म लागत लाग्ने सम्भावना भएका स्कीमको हकमा इरिगेशन इन्जिनियरिङ विषयमा तालिम प्राप्त प्राविधिकहरुले स्थलगत सर्वेक्षण गरी लागत इस्टिमेट तयार गरी स्वीकृतिको लागि नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ । यी सबै किसिमका स्किमको लागत इस्टिमेटको स्वीकृति नगरपालिकाबाट गरिनेछ । लागत इस्टिमेट तयार गर्दा इस्टिमेट अंकको ५ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी वापत हुनेछ जसमध्ये २.५ प्रतिशत सामाग्रीको लागि र बाँकी २.५ प्रतिशत श्रमिक (श्रम) का लागि प्रयोग गर्न सकिने छ । यसरी लागत अनुमान वा खर्चको विवरण अनुसार नगरपालिकाले सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहसँग खर्च एवं सम्पन्न गर्ने कार्यको बाँडफाँड गरी साना सिँचाइ विशेष कार्यक्रमको तोकीएको ढांचा बमोजिम सम्झौता हुनेछ साथै रकम खर्च गर्दा प्रचलित आर्थिक ऐन नियम अनुसार गर्नु पर्नेछ ।

संशोधन परिचालन तथा कार्यान्वयन योजना— नगरपालिकाले सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहको सहभागितामा कार्यान्वयन योजना तयार पार्नेछ । आयोजना कार्यान्वयनमा सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूह र नगरपालिकाले आ-आफ्नो उत्तरदायित्व प्रस्टरुपमा उल्लेख गरीनेछ ।

कार्य सञ्चालन - नगरपालिकाले प्रचलित ऐन नियम वमोजिम सम्बन्धित सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहद्धारा निर्माण कार्य गराउनेछ । निर्माण सम्बन्धी प्रकृयागत एवं व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी नगरपालिकाको रहनेछ ।

कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन - डिजाइन, इस्टिमेट र सम्झौता अनुसार आयोजना (स्कीम)को कार्य पूर्ण रुपले सम्पन्न भई सञ्चालन भएको अवस्थामा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन दिनुपर्नेछ । निर्माण कार्य सुपरभिजन गर्न वा फाइनल विल तयार गरी भुक्तानीको लागि पेश गर्न वा सुपरभिजन गरी फाइनल विल तयार गर्न प्राविधिकबाट आइटमवाइज कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ। यसरी प्राप्त कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन नगरपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । वैठकको निर्णय सहित कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि नगरपालिकाको कार्यालयले भुक्तानी दिने व्यवस्था गर्नेछ । आयोजनाको प्रकृति अनुसार १-३ पटकमा भुक्तानी दिइनेछ । एकैपटक भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा कार्य सम्पादन प्रतिवेदन तयार पारी स्कीमको सञ्चालनको अवस्थाबारे संस्था/ समिति/ समूहको बैठकबाट निर्णय गराई संयोजकको सिफारिसमा भुक्तानी दिन सकिनेछ । १ पटक भन्दा बढी किस्तामा रकम भुक्तानी गराउनु पर्ने खण्डमा सम्झौता पत्रमा स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ ।

मर्मत/सम्भार - आयोजना सम्पन्न भई हस्तान्तरण भइसकेपिछ सोको मर्मत/सम्भार गर्ने सम्पूर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित संस्था/ समिति/ समूहको हुनेछ।

१०.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

स–साना अस्थायी वांध, पैनी, छेकवार, कुलो सुधार, संरक्षण, ह्युम पाइप, पोलिथिन पाइप, पोखरी निर्माण,पम्प,ट्याङ्की, इनार ढिक्कीपम्प, मोनोब्लक पम्पसेट, पवन पम्प, हाइसोलिक रयाक, , पर्सियन ह्विल, गियर पम्प, थोपा सिँचाइ,स्प्रिङ्कलर सिँचाइ आदिको निर्माण व्यवस्थापन गर्न बढीमा रु. १,५०,०००-३,००,०००।–सम्म खर्च गर्न सकिने छ । जलश्रोत ऐन २०४९ अन्तगर्त मान्यता पुरा हुने गरी स्थापित उपभोक्ता संस्था र नगरपालिका अन्तर्गत वा अरु कसैबाट कृषि विकासको लागि स्थापित कृषक समूहहरु जस्ता उपभोक्ताहरुको सहभागितामा कार्यान्वयन योजना तयार पारी कार्य सम्पादन गर्नुपर्नेछ ।

१०.१.५ द्रष्टव्यः

आयोजना छनौट गर्नु अगाडि देहायका आधारहरुलाई ध्यान दिनुपर्नेछ ।

कृषक समूहको लागि आयोजना छनौट गर्ने सम्बन्धमा नगरपालिका अन्तर्गत वा अन्य निकायबाट गठन एवं दर्ता भई कम्तिमा एक वर्षको अवधि पुरा गरेका, नियमित बैठक बस्नुका साथै समूह सञ्चालन पद्धति एवं प्रकृयाहरु अनुसार सञ्चालन भइरहेका र कृषि विकासको लागि सकृय रुपले नगरपालिकाको सम्पर्कमा रही कृयाशील रहेका कृषक समूहरुको लागि मात्र आयोजना छनौट गरिनेछ ।

- सतह सिँचाइ तथा पोखरी निर्माण गर्ने सन्दर्भमा सामूहिक सिँचाइलाई केन्द्रित गरिनेछ ।
- जनसहभागिताको आधारमा स्थानीय श्रोतको बढी परिचालन गर्न सक्षम उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूहलाई केन्द्रित गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने उद्देश्य अनुरुप सहभागी संस्थाले कूल लागतको न्यूनतम १५ प्रतिशत रकम नगद वा श्रमदान वा जिन्सी वा तीनै थरी सहयोगको रुपमा व्यहोर्नु पर्नेछ ।
- सामूहिक सिँचाइका लागि जाली, पम्प आदि व्यवस्था गरी तत्कालिन सिँचाइ व्यवस्था गरिनेछ ।
- सामाजिक रुपमा पिछडिएका तथा विपन्न वर्गका समूहहरुको हितलाई विशेष रुपले व्यवस्थपन गरिनेछ ।
- महिला कृषक समूहहरुको सहभागिता हुने गरी आयोजना छनौट हुनेछ ।
- आयमूलक कृषि व्यवसायीकरण तर्फ उन्मुख गराउने कार्यक्रम सञ्चालन भएका स्थलहरुमा सिँचाइ सुविधा पुर्याउने दृष्टिकोण राखिनेछ ।

- यथासम्भवनिर्धारित पकेटहरुको उत्पादन कार्यक्रममा टेवा पुग्नेगरी आयोजनाको छनौट हुनेछ ।बाढी पहिरो आदिले क्षति पुर्याएका चालु सिँचाइ कुलाहरुमा स-साना दुरीमा ह्युम पाइप र पोलिथिन पाइप व्यवस्था गरी तत्कालिन सिँचाइ समस्या समाधान गर्ने जस्ता सिँचाइ विकासका कार्यहरुलाई सहयोग पुर्याइनेछ ।
- सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति/कृषक समूहहरुबाट कार्यक्रमको लागि जायज मांग आउनुपर्ने र तिनको कार्यान्वयनमा अनिवार्य सहभागिता हुनुपर्नेछ ।
- प्रतिकूल वातावरणीय असर न्यून पार्ने किसिमका आयोजनाहरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

छनौट भएका आयोजना सोही आर्थिक वर्ष भित्र पुरा हुनुपर्नेछ ।

१०.२ प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम

सिंचाईको सुविधा नपुगेको तथा आंशिक सिंचित क्षेत्रहरुमा कम लागतमा वर्षातको पानी, खेर गैरहेको पानी संकलन गरी कृषकहरुलाई सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन लाभन्वित वर्गको आर्थिक साझेदारीमा प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्य गर्न गराउन यो प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । सिंचित क्षेत्रको विस्तार गर्दै कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, विविधिकरण तथा सघनीकरण मार्फत खाद्य सुरक्षा तथा गरिवी निवारणमा टेवा पुर्याउने पृष्ठभूमिमा सञ्चालन गरिने यो कार्यक्रम व्यावसायिक कृषक उद्यमी/ कृषक समूह/कृषि सहकारी संस्था/उपभोक्ता संस्थालाई उपलव्ध गराईने छ ।

१०.२.१ कार्यक्रमको उद्देश्यः-

सिँचाइको सुविधा नपुगेका तथा आंशिक सिंचित क्षेत्रहरुमा कम लागतमा प्लाष्टिक पोखरी निमार्ण गरीकृषि क्षेत्रहरुको व्यवसायीकरण, विविधकरण तथा सघनीकरण मार्फत खाद्य सुरक्षा तथा गिरवी निवारणमा टेवा पु-याउने कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ ।

१०.२.२ कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृया

- सूचना प्रवाह- नगरपालिकाले प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा अपनाउनुपर्ने आधारहरु तथा नियमावली बारे नगरपालिकाको सुचना पाटी, स्थानीय संचार माध्यम, कृषि विकास शाखा तथा वडा कार्यालय मार्फत अधिकतम सूचना प्रवाह गराइनेछ ।

निवेदन सङ्कलन- उपयुक्त कार्यक्रम अन्तरगत सञ्चालन हुने कुनै पनि आयोजना कार्यान्वयनको लागि सहकारी संस्था/उपभोक्ता समिति वा संस्था/कृषक समूह/व्यावसायिक कृषक उद्यमी/ फार्मबाट दर्ताको प्रमाण-पत्र सहित निवेदन मांग फाराम नगरपालिका/ कृषि शाखामा दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

१०.२.३ छनौट तथा कार्यक्रम सम्पन्न प्रकृयाः-

- यो कार्यक्रम व्यावसायिक कृषक उद्यमी/कृषक समूह/कृषि फार्म/कृषि सहकारी संस्था/उपभोक्ता संस्था वा समितिलाई उपलव्ध गराईने छ ।
- नगरपालिकामा प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रमबारे सेवाग्राहिबाट मांग भई आएका निवेदनहको प्रारम्भिक छनौट गरिनेछ । नगरपालिकामा सिँचाइ सुविधा नपुगेका सुख्खा क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- यसरी छनौट भएका आयोजनाहरुको लागत इस्टिमेट नगरपालिकाबाट तयार गरिनेछ ।

प्लाष्टिक पोखरी निमार्णका लागि कृषकहरुले नगरपालिकाको स्विकृत नमुना डिजाइनको आधारमा स्वीकृत लागत डिजाइन अनुसार निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

- प्राविधिकको डिजाईन ईस्टिमेटको आधारमा स्थानीय आवस्यकता र सम्भाव्यता अनुसार सो भन्दा बढी क्षमताको पोखरी निर्माण गर्न पनि सकिनेछ ।

प्लाष्टिक पोखरी निमार्णको लागि उपभोक्ताले आफ्नै पहल र श्रमदानमा खाडल खन्ने प्रतिवद्धता गर्नु पर्नेछ र खाडल खन्ने काम सम्पन्न भईसकेपछि मात्र स्थलगत अनुगमन पश्चात छनौट भएका अयोजनालाई नगरपालिकाले प्लाष्टिक सिट, गटर, पाइप, तथा अन्य आवस्यक निर्माण सामाग्रीहरु अनुदान स्वरुप उपलव्ध गराउनेछ ।

- छनौट भएका आयोजना सोही आर्थिक वर्ष भित्र पुरा हुनुपर्नेछ।

१०.२.४ प्लाष्टिक पोखरी (बर्षातको पानी संकलन प्रयोजन) निर्माणका प्राविधिक पक्षहरुः

पोखरी निर्माण स्थल छनौटः

प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्य सो क्षेत्रमा लगाईने बाली र सिँचाइ गरिने क्षेत्रफलमा निर्भर गर्दछ ।त्यसैले प्लाष्टिक पोखरी निर्माण गर्दा दीर्घकालिन सोचाईका साथ निर्माण गरीनेछ। पोखरी निर्माण गर्दा निम्न कुराहरुमा ध्यान पु-याउनु पर्नेछ।

- पोखरी निर्माण स्थल खेती गरिने जग्गा भन्दा सकभर अग्लो ठाउँमा हुनु पर्दछ तर धेरै भिरालो भने हुनु हुँदैन ।
- पोखरी निर्माण गर्दा छानाको र भलको पानी समेत लैजान मिल्ने गरी छनौट गर्नुपर्छ ।
- रुखको छहारी मुनी पोखरी बनाउनु पर्नेछ जसले पानी उडेर जाने समस्यालाई केही हदसम्म कम गर्न सकिन्छ र प्लाष्टिकको आयु समेत बढ्छ ।
- माटोको किसिम अनुसार प्लाष्टिक पोखरीको आकार निर्धारण गरिनेछ ।
- पोखरी निर्माणको लागि खाडल खन्दा माटोलाई डिलमा राखी पोखरी बनाउनु पर्नेछ । साथै सुरक्षाको हिसाबले पोखरीलाई स्थानीय सामाग्रीको प्रयोग गरी बारबन्देज गर्नु पर्नेछ ।
- पोखरीको भित्ता ठाडो हुने गरी बनाउनु हुँदैन । पोखरीको माथिल्लो सतहको लम्बाई र चौडाई भन्दा पिंधको लम्बाई र चौडाइ केही कम हुनु पर्नेछ ।
- खाडलमा प्लाष्टिक बिछ्याउनु अघि पोखरीमा भएका ढुङ्गा, माटो, काठ आदि हटाई माटोलाई हिल्याई १५ सेन्टीमीटर जति ढुङ्गा रहित लेसिलो माटोले लेपन गर्नु पर्नेछ ।
- पोखरीमा पानी भरिएपछि व्यवस्थित निकास दिनका लागि डिलको कुनै स्थानमा १५ सेन्टीमीटर गहिरो नाली बनाउनु पर्नेछ।

पोखरीमा चाहिने प्लाष्टिकको मोटाई २५० देखि ३०० जी.एस्.एम. (Gram per Square meter) को सिलपोलिन प्लाष्टिक हुनु पर्नेछ ।

प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम माग पत्र

मिति :

श्रीप्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू
पाँचखपन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कायार्लय,
वाना, संखुवासभा।

विषय : अनुदानमा प्लाष्टिक पोखरी सेट पाउँ भन्नेबारे ।

महोदय,
संखुवासभा जिल्ला पाँचखपन नगरपालिका वार्ड नं. .... मा अवस्थित ....समूह/कृषि सहकारी/फार्म/केन्द्रले बर्षातको पानी संकलन प्रयोजन प्लाष्टिक पोखरी निर्माणका लागि अनुदानमा प्लाष्टिक पोखरी सेट पाऊँ भनि तपिसल बमोजिमका कागजात संलग्न गर्दै यो निवेदन पेश गरेको व्यहोरा अनुरोध छ ।

संलग्न कागजातहरुः-
१. संस्था/ समूह/फार्म व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
२. संस्था/समूहको निर्णयको प्रतिलिपि
३. निवेदक संस्था र नगरपालिकाले बेहोर्ने रकमको प्रतिशतः
४. सम्वन्धित वडा कार्यालयको सिफारीस

अध्यक्ष

प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम सम्बन्धी सम्झौता पत्र

१. यो सम्झौता पत्र पाँचखपन नगरपालिका नगर कार्यपालिका कार्यालय (यसपछि प्रथम पक्ष भनिने) र .... सहकारी संस्था/कृषक समूह/कृषि फार्म/जल उपभोक्ता संस्था/ व्यावसायिक कृषक उद्यमी (यसपछि दोस्रो पक्ष भनिने) बीच प्लाष्टिक पोखरी निर्माण योजना कार्यान्वयन प्रयोजनको लागिगरिएको छ ।

२. यो सम्झौता, सम्झौता भएको मिति देखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

३. उपभोक्ता समूहहरुले सम्झौता भएको मितिले १५ दिन भित्र कार्य शुरु गर्नुपर्नेछ ।

४. यस प्लाष्टिक पोखरी निर्माण योजनाको निर्माण कार्य उपभोक्ता समूह आफैंले गर्नुपर्नेछ । आफुले नगरी दोस्रो व्यक्ति वा संस्थालाई ठेक्कामा दिई गराउन पाइने छैन ।

५.नगरपालिकाले उपभोक्ता समूहलाई (इस्टिमेट अनुसारको कार्य सञ्चालन गर्न, कार्यक्रम को प्रकृति अनुसार फरक पर्ने) प्लाष्टिक पोखरीको डिजाईन बमोजिम खाल्डो खन्ने कार्य सम्पन्न भईसकेपछि प्लाष्टिक सेट, गटर, पाइप, तथा अन्य आवस्यक निमार्ण सामाग्रीहरु अनुदान स्वरुप उपलव्ध गराउनेछ।

६.उपभोक्ता समूहले यसै योजनाको लागि आफ्नै समूहको श्रोत वाहेक कुनै सरकारी,गैर सरकारी संघ संस्थाबाट सहयोग, अनुदान आदिप्राप्त गरेको भएमा सो को जानकारी नगरपालिका/कृषि विकास शाखाको कायार्लयलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

७.उपभोक्ता समूहले काम गर्दा नगरपालिका/कृषि विकास शाखाको कार्यालयबाट खटिएका प्राविधिकहरुले दिएको निर्देशन अनुसार गर्नुपर्नेछ ।

८. यस योजनाको निर्माण कार्य सोही आ.व. भित्र सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

९. उपभोक्ता समूहको लापरवाहीको कारणबाट कार्य सम्पन्न नभई हानी नोक्सानी भएमा त्यसको सम्पूर्ण जिम्मेवारी उपभोक्ता समूहको हुनेछ ।

१०. यो पोखरी कृषि बालीमा सिँचाई प्रयोजन बाहेक अन्य प्रयोजनका लागि प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

११. सम्झौता भएको मिति देखि .... दिन भित्र यो सम्झौता वमोजिमको सम्पूर्ण कार्य (डिजाइन, इस्टिमेट अनुसार) पूर्ण रुपमा सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

१२. आयोजना सम्पन्नपश्चात् सो को मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्य सम्बन्धित उपभोक्ता समूहको नै हुनेछ ।

१३. निर्माण कार्य अथवा यस सम्बन्धी कुनै विवाद आएमा नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको निर्णय नै अन्तिम मानिनेछ ।

१४. यो सम्झौतामा उल्लेख भएका कुराहमा यस वमोजिम र अन्य कुराहरुमा प्रचिलत ऐन नियम अनुसार हुनेछ ।

प्रथम पक्षः	द्वतीय पक्षः
कार्यालय प्रमुखको हस्ताक्षार मितिः	.........................अध्यक्ष/प्रतिनिधिको नामः हस्ताक्षर सम्पर्क नं. मितिः उपभोक्ता संस्था/ समूह/ सहकारी/ फार्मको नामः संस्थाको छापः साक्षिहरुः १.................... २.........................

१०.३ युवा लक्षित कार्यक्रम

१०.३.१ पृष्ठभुमि

देशको कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनको एक तिहाइ भन्दा बढी कृषि क्षेत्रबाट प्राप्त हुने र दुइ तिहाइ भन्दा बढी जनसंख्या रोजगारी तथा जिविकोपार्जनका लागि यस क्षेत्रमा निर्भर रहने भएकोले अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको महत्वपुर्ण भुमिका रहेको स्पष्ट छ। त्यस्तै उत्पादनशिल युवाहरु वैदेशिकश्रम बजारमा प्रवेश हुने गरेका छन्। यसै सन्दर्भमा युवाहरुलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गरी कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने र कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण वाट आयआर्जन वढाउने उद्येश्यले युवालक्षित कृषिव्यवसाय संचालनार्थ प्रतिस्पर्धी रुपमा अनुदान प्रवाह गर्न "युवालक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन नियमावली " तयार गरिएको हो। युवालक्षित कार्यक्रम"भन्नाले यूवाहरुलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्न प्रविधि, तालिम तथा बीउ पूँजि सहितको व्यवसायिक तरकारी खेती, मौरीपालन र च्याउ खेती/ आदि उत्पादन कार्यक्रम हो।

यो कार्यक्रम संचालनको लागि १८ देखि ५० बर्ष सम्मका नेपालीनागरिक हुनुपर्नेछ। मौरीपालनमा एक पकेट क्षेत्रमा कम्तीमा २०० मौरी गोला सहितको घार सहितको "क्लष्टर" र च्याउको हकमा एकै पकेट क्षेत्रमा कम्तीमा पनि १४×२२ वर्ग फीटका ४० वटा प्लाष्टिक घर निर्माण गरिएको क्षेत्रमा संचालन गर्न सकिनेछ भने तरकारी खेतिको हकमा कम्तिमा ५ रोपनी क्षेत्रफलमा कम्तिमा १० वटा प्लाष्टिक टनेल निर्माण गरेर संचालन गर्नुपर्दछ।

१०.३.२ उद्देश्य

यस नियमावलीका उद्देश्य देहाय वमोजिम रहेको छः-

(क) तरकारी, च्याउ र मौरीपालन व्यवसाय संचालनको लागि आवश्यक पर्ने प्रविधि तथा प्रतिस्पर्धी अनुदानप्रदान गर्ने।

(ख) युवाहरुको लागि स्वदेशमा रोजगारीको अवसरहरु श्रृजना गर्न सहयोग पुऱ्याउने।

(ग) युवाहरुको आयआर्जनमा टेवापुर्‍याइ कृषक परिवारको जिवनस्तरमा सुधार ल्याउन सहयोग पुऱ्याउने

(घ) कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने।

१०.३.३ युवालक्षित कार्यक्रम तथा कार्यक्रम सञ्चालन विधिः

युवालक्षित कार्यक्रम अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने छन्।

क. युवालक्षित व्यावसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम

ख. युवालक्षित मौरीपालन कार्यक्रम

ग. युवालक्षित च्याउ उत्पादन कार्यक्रम

१०.३.४ युवालक्षित ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम छनौटका आधारहरु :

लक्षित व्यवसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालनार्थ युवा कृषक तथा क्षेत्र छनौटका आधारहरु देहाय बमोजिम हुनेछन्।

क) तरकारी खेती गरिने स्थल प्राविधिक, भौगोलिक तथा आर्थिक दृष्टिकोणले उपयुक्त हुनुपर्ने छ।

ख) तरकारी खेतीको लागी जमीन आफनै वा भाडामा लिएर गर्न सकिने छ। स्कीम संचालन गर्ने यूवा नगरपालिकाको स्थायी बासिन्दा हुनु पर्ने स्थायी बासी नभए पनि सम्बन्धित नगरपालिका क्षेत्र भित्रै खेतीको लागि प्रस्ताव गरेको हुनुपर्ने छ।

ग) व्यवसायिक तरकारी खेतीको लागि सम्बन्धित युवाहरुले स्कीमको कूललागतको ५०% भार व्यहोर्नु पर्नेछ। उक्तभार रकम/श्रमदान/जिन्सी वा तिनै थरी गरी हुन सक्ने छ।

घ) महिला, दलित, सामाजिक रुपमा पिछडिएका तथा विपन्न युवावर्गको हितलाई विशेष प्राथमिकता दिईने छ।

ङ) स्कीम छनौट गर्दा नगरपालिकाको कार्यालयले निर्धारण गरेको पकेट क्षेत्र वा सो आसपासका क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिईने छ।

च) वातावरणीय अनुकूलका स्कीमहरुलाई प्रोत्साहित गरिने छ।

छ) अन्य सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायका अन्य कार्यक्रमबाट तरकारी खेती प्रयोजनका लागि सहयोग नलिएको स्कीम छनौट गरिने छ।

ज) एक पटक अनुदान पाएका कृषक / सगोलमा रहेका कृषक परिवारलाई पून :अनुदान दिईने छैन।

झ) छनौट भएका स्कीमहरु सोही आर्थिक वर्ष भित्र पुरा हुनुपर्दछ।

ञ) यो कार्यक्रम संचालनको लागि १८ देखि ५० बर्ष सम्मका नेपाली नागरिक हुनुपर्नेछ।

ट) मौरीपालनमा एक पकेट क्षेत्रमा कम्तीमा २०० मौरी गोला सहितको घार सहितको “क्लष्टर” र च्याउको हकमा एकै पकेट क्षेत्रमा कम्तीमा पनि १४×२२ वर्ग फीटका २० वटा प्लाष्टिक घर निर्माण गरिएको क्षेत्रमा संचालन गर्न सकिनेछ भने तरकारी खेतिको हकमा कम्तिमा ५ रोपनी क्षेत्रफलमा कम्तिमा १० वटा प्लाष्टिक टनेल निर्माण गरेर संचालन गर्नुपर्दछ ।

१०.३.५ युवालक्षित व्यवसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम संयोजक र निजको दायित्व :

युवालक्षित ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालनार्थ कार्यक्रम संयोजक (नगरपालिकाकार्यालयले तोके बमोजिम हुने) र निजको दायित्व देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) संयोजकले नगरपालिकामा तरकारी खेतीमा देखिएको समस्या हेरी नियमित निरीक्षण, अनुगमन, समस्या समाधान जस्ता कार्यहरु गर्नुपर्नेछ ।

ख) प्रत्येक स्कीम सम्वन्धि भए गरेका कार्यहरुको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।

१०.३.६ युवालक्षित ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृयाः

युवालक्षित ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालनार्थ कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृया देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) सूचनाप्रवाह : नगरपालिकाले युवालक्षित ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालनगर्दा अपनाउनु पर्ने आधारहरु तथा कार्यविधीबारे ,नगरपालिकाको स्थानिय पत्रपत्रिका, कृषिशाखा, वडा कार्यालय तथा स्थानीय एफ.एम. मार्फत अनुसूचि सूचनाप्रवाह गराउनु पर्नेछ ।

ख) आवेदन : उपरोक्त कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन हुने कुनै पनि ब्यबसायिक तरकारी उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि बिदेशबाट फर्केका, बिदेश जानलागेका तथा स्थानिय बेरोजगार यूवाहरुबाट नगरपालिकाको कार्यालय वा सम्वन्धित वडा कार्यालयमा आवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । वडा कार्यालयमा पेश हुन आएका स्कीमहरु वडा कार्यालयले नगर पालिकामा सिफारिस साथ स्कीम दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

ग) स्कीम : आवेदनको साथमा तोकिएको ढाँचामा आफूले गर्न चाहने स्किमको संक्षिप्त कार्ययोजना पेश गर्नुपर्नेछ ।

- ✓ तरकारी खेतिको हकमा हरेक स्किममा थोपा सिंचाई सहितको २ ओटा प्लाष्टिक घर अनिवार्य समावेश हुनुपर्नेछ ।

मौरीपालनको हकमा मौरीपालन गरिने स्थल प्राविधिक, भौगोलिक तथा मौरी चरनको हिसाबले उपयुक्तहुनु पर्ने छ । मौरीचरनको लागि आवश्यक पर्ने फलफूल, जंगली फूल, च्यूरीको बोटहरु भएको दक्षिण मोहडा भएको क्षेत्रमा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने क्लष्टरहरुलाई प्रथामिकता दिनु पर्ने छ । व्यावसाय संचालन गर्ने युवा नेपालको नागरिक भई तोकिएको क्षेत्रको स्थायी बासिन्दा नभए पनि एउटै क्लष्टरमा (पकेट क्षेत्र) रहीकाम गर्न सहमत हुनु पर्ने छ । एक क्लष्टरमा कम्तिमा पनि १० जना युवा सम्मिलित भई एक स्थानमा २०० वटा भन्दा बढि उन्नत मौरी घार राख्ने व्यवस्था गर्नु पर्ने छ । मौरीको घार, गोला उत्पादन, मौरीजन्य सामाग्री उत्पादन, विक्री वितरण र महको प्रशोधन सम्बन्धि कार्य गर्ने गरी प्रस्ताव पेश गर्न सकिने छ । व्यवसायिक मौरीपालनको लागी सम्बन्धित युवाहरुले स्कीमको कूल लागतको १०% भार व्यहोर्नु पर्नेछ । उक्तभार नगद/श्रमदान/जिन्सी वा तिनै किसिमको हुन सक्ने छ ।

च्याउ खेती गरिने स्थल प्राविधिक, भौगोलिक तथा आर्थिक दृष्टिकोणले उपयुक्त हुनुपर्ने छ । च्याउ खेती व्यावसाय सञ्चालन गर्दा एक पकेट क्षेत्रमा कम्तीमा २० वटा प्लास्टिक घरमा खेती गर्न क्लष्टरको रुपमा सञ्चालन गरिने छ । व्यवसायिक च्याउ उत्पादन कार्यक्रमको लागि सम्बन्धित युवाहरुले स्कीमको कूल लागतको १०% भार व्यहोर्नु पर्नेछ । उक्त भार नगद/श्रमदान/जिन्सी वा तीन वटै श्रोत गरी हुन सक्ने छ । महिला, दलित तथा सामाजिक रुपमा पछाडि पारिएका युवाहरुको हितलाई विशेष प्राथमिकता दिईने छ । च्याउ उत्पादनको हकमा ताजा च्याउ उत्पादन, च्याउको विउ उत्पादनमा प्रस्ताव पेश गर्न सकिने छ ।

- ✓ वातावरण अनुकूलका स्कीमहरुलाई प्रोत्साहित गरिने छ ।

- ✓ कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने च्याउको बीउ, प्लाष्टिक, मौरी गोला सहितका घारहरुको आपुर्ति तोकिएका श्रोत केन्द्रहरुबाट हुनेछ ।

१०.३.७ छनौट प्रक्रियाः

पेश भएका स्कीमहरु मध्ये छनौट समितिबाट सिफारिस भएका स्किमहरुलाई नगरपालिकाको कार्यालयबाट स्वीकृत गरि सम्झौता गराई देहाय अनुसार प्रक्रिया वमोजिम अनुदान रकम प्रवाह गरि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१) तरकारी खेति तथा च्याउ खेति र मौरी पालनको हकमा प्रति स्किम बढिमा रु. १,००,०००।- सम्म अनुदान रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

२) स्कीम स्वीकृति पश्चात् नगरपालिकाले उक्त कार्यक्रमको लागि अनुदान रकम बैंक खातामा उपलब्ध गराउने छ । यसरी अनुदान रकम उपलब्ध गराउंदा दुई किस्तामा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ । नगरपालिकाको छनौट समितिबाट कार्यक्रम स्वीकृत भई नगरपालिकासंग सम्झौता भएपछि पहिलो किस्तामा ५०% अनुदान रकम उपलब्ध गराईनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भए पछि आवश्यक कागजात तयार गरी दोस्रो किस्ताको भुक्तानीका लागि पेश गर्नु पर्नेछ तर दोस्रो किस्ताको रकम प्राप्त गर्नका लागि प्रथम किस्ताको रकम फरफारक भएको हुनु पर्नेछ । नगरपालिकाले अनुगमन गरी सन्तोषजनक रुपमा कार्यक्रम सम्पन्न भएको पाइएमा दोश्रो किस्ताको रकम भुक्तानी दिइनेछ । यस्तो अनुदान रकम व्यवसायिक तरकारी खेती गर्न आवश्यक पर्ने बीउ, मल, विषादी, प्लाष्टिक, सिचाईको पाईप, होर्डिङ्ग बोर्ड, सामाजिक लेखा परिक्षण तथा तरकारी उत्पादन गर्न आवश्यक पर्ने अन्य सामग्री आदिमा समेत खर्च गर्न सकिनेछ ।

३) यूवा कृषकहरुले प्रतिसिजन ५ रोपनीका दरले २ सिजनमा (हिउंदे र बर्षे) तरकारी खेती गर्नु पर्नेछ ।

४) च्याउ तथा मौरीपालन स्किम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने च्याउको बीउ, प्लाष्टिक, मौरी गोला सहितका घारहरुको आपुर्ति तोकिएका श्रोत केन्द्रहरुबाट हुनेछ ।

५)सम्वन्धित युवाहरुद्वारा कार्यक्रम संचालन पेश भएको स्कीम र सम्झौता अनुसार कार्यक्रम संचालन हुनुपर्ने छ ।

१०.३.८ कार्य सम्पन्नप्रतिवेदन :

युवा कृषकहरुले स्कीम र सम्झौता अनुसार कार्यक्रम पूर्णरुपले सम्पन्न भई सकेपछि नगरपालिकामा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

१०.३.९ विविधः

क) अनुगमन तथा मूल्याकन व्यवस्था : नगरपालिकाबाट नियमित अनुगमन गरि अनुगमन तथा मूल्याकंनको प्रतिवेदन अनिवार्य रुपमा तयार गरिनेछ ।

ख) कारवाहीको व्यवस्था :प्रस्ताव स्वीकृत भएका युवा कृषकहरुले स्कीम र सम्झौता अनुसार कार्यक्रम सम्पन्न नगरी प्राप्त अनुदानलाई दुरुपयोग गरेको पाइएमा प्रचलित ऐन नियम तथा कानून बमोजिम कार्यवाही गरी रकम असुल उपर गरिने छ ।

ग) प्रचलित कानून लागू हुने :युवालक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयनको सम्बन्धमा प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम तथा उल्लेख नभएको र्यक्रमको हकमा यसै कार्यबिधि बमोजिम कार्यान्वयन हुनेछ

घ) बिमा : हरेक युवालक्षित स्कीमले सम्भाव्यताको आधारमा विमा गराउनु पर्नेछ ।

तरकारी खेती/च्याउ/मौरीपालन सम्बन्धि युवालक्षित कार्यक्रमको प्रस्ताव आव्हानको सूचनाको ढाँचा

सूचना । सूचना ॥ सूचना ॥।

यस पाँचखपन नगरपालिकाको आ.व. २०...../.... को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार युवाहरुलाई तरकारी खेती /च्याउ /मौरीपालन सम्बन्धि कार्यक्रमको माध्यमवाट स्वरोजगार प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम रहेको हुँदा ईच्छुक १८ देखी ५० वर्ष उमेरका अर्ध वेरोजगार/वेरोजगार यूवा/यूवतीहरुवाट दरखास्त पेश गर्नु हुनको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले १५ दिन भित्रमा तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फाराममा दरखास्त दिनु होला । पूनश्चःआवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरु संलग्न राख्न समेत यसै सूचना द्धारा सूचित गरिन्छ ।

तपशिलः

१.नगरपालिका कार्यालयबाट तोकिए अनुसारको आवेदन फाराम ।
२. कार्यक्रमको संक्षिप्त कार्य योजना ।
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि ।
४. अन्य प्रमाणित प्रमाण पत्रहरु (तालिम, शैक्षिक योग्यता आदी) को प्रतिलिपिहरु ।
५. जग्गाधनि लालपुर्जा प्रतिलिपि ।
६. संबन्धित वडा कार्यालयको सिफारीस ।

तरकारी खेती/च्याउ/मौरी सम्बन्धि कार्यक्रममा अनुदान सहयोग प्राप्त गर्नको लागि दिईने आवेदन-पत्र

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
पाँचखपननगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,
वाना, संखुवासभा।

विषय : युवा लक्षित अनुदान सहयोग कार्यक्रम उपलब्ध गराई पाउँ ।

महोदय,

मलाई उक्त अनुदान सहयोग प्राप्त गरी .... कार्य गर्न तिब्र ईच्छा भएकोले निम्नानुसार कागजात राखी निवेदन गर्दछु। मैले अनुदान सहयोग प्राप्त गरेमा निर्धारित प्रकृया अनुसार कार्य गर्नेछु । पूनश्चःतपशिल अनुसारका कागजातहरु यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल :
१. कार्यक्रमको संक्षिप्त कार्य योजना
२. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३. फर्म/समूह/समिति/सहकारी सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि वा ब्यक्तिगत कृषक
४. अन्य प्रमाणीत प्रमाण पत्रहरु (तालिम, शैक्षिक योग्यता) आदिका प्रतिलिपीहरु)
५. बैदेशिक रोजगारवाट फर्केकाको हकमा पासपोर्टको प्रतिलिपि
६. फर्म/समूह/समिति/सहकारीका सदस्यहरुको परियोजना प्रस्ताव पेश गर्न र परियोजना छनौट भएमा कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धता ।
५. जग्गा धनीपुर्जा/ लालपुर्जा प्रतिलिपि |
६. संबन्धित वडा कार्यालयको सिफारीस ।

निवेदकको नाम :
दस्तखत :
ठेगाना :
फोन नं.

संघ/संस्थाको सिफारिस

यस .... संघ/संस्था/सहकारी को मिति .... को निणर्य अनुसार निवेदन कर्तालाई .... कार्यको लागि यस .... को जमानतमा मांग गरे बमोजिमको रु. .... अनुदान सहयोग उपलब्ध गराई दिनहुन अनुरोध गर्दछौ ।

सिफारिस गर्ने पदाधिकारीको
नाम :
पद :
दस्तखत र मिति :
संघ/संस्थाको नाम र ठेगाना :
सम्पर्क नं. :
संस्थाको छाप :

तरकारी खेती/च्याउ / मौरी सम्बन्धि कार्यक्रमको अवधारणा पत्रको संक्षिप्त कार्ययोजना

उद्यमीयुवा/युवतीको नाम थर ....
ठेगाना .... जिल्ला .... नगरपालिका................ वडा नं. .... टोल : ....
संचालन गर्न खोजेको व्यवसाय...............................
सहयोग स्वरुपमाग गरेको अनुदान रकम/लगानी : .... आफ्नो लगानि ....
आफ्नो पारिवारिक श्रम ....
व्यवसायवाट उत्पादनहुने वस्तु ....
उत्पादित कृषि बस्तुको परिमाण .... बजार योग्य परिमाण ....
व्यवसायले वातावरणमा नकारात्मक प्रभाव पार्छ/पार्दैन ....
फर्म/समूह/समिति/सहकारीको नाम ....
सम्पर्क नम्वर ....
ठेगाना ....
व्यवसाय संचालन गरिने स्थान : ....

संचालन गरिने कार्य विवरणः
क.सं.
१.
२.
३.
४.

संचालन गरिने कियाकलाप

अनुदान सहयोगरु**..........**नीजि लगानी रु......... जम्मा लगानी रु**.........**

ब्यवसाय गरेको भए, विगत कति वर्ष देखि .... निरन्तर गरि रहेको वर्ष.........महिना.......
व्यवसायको लागि श्रमको व्यवस्थापन : क) पारिवारिक ख) वाहिर वाट ग) दुवै तर्फ वाट

पेश गर्नेको नाम, थर :
दस्तखत :
मितिः
पद/छाप : (संस्थाको हकमा) :

तरकारी खेती /च्याउ / मौरीपालन सम्बन्धि कार्यक्रम संचालनको लागि गरिने सम्झौता-पत्र

पाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालय मार्फत संचालन गरिने चालु आ.व. .... को स्वीकृत यूवालक्षित .... कार्यक्रम संचालन गर्न पाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालय (यस भन्दा पछाडि पहिलो पक्षभनिने) र विशिष्टताको आधारमा छनौट भएकायूवा कृषक श्री/सुश्री/श्रीमती .... (यस भन्दा पछाडी दोश्रो पक्षभनिने) विच तपशिलका शर्तनामाक ाआधारमा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सम्झौता/सहमति भई यो सम्झौतामा सहिछाप गरि दियौं ।

१. पहिलो पक्षले दोश्रो पक्षलाई व्यवसाय संचालनको लागि कार्ययोजना अनुसार २ किस्तामा /कार्यबिधि अनुसार सामाग्री वा सोझै नगद/ड्राफ्ट/चेक अनुदान स्वरुप उपलब्ध गराउने छ ।
२. दोश्रो पक्षले पहिलो पक्षवाट आवश्यक प्राविधिक सहयोग प्राप्त गरी आफूले आवेदन गरे अनुसारको .... व्यवसाय संचालन गर्नेछ ।
३. पहिलो पक्षले नियमित रुपमा व्यवसाय संचालन गरे नगरेको अनुगमन गर्नेछ ।
४. यस सम्झौता उल्लेखित काम गर्दा परि आउन सक्ने कुनै पनि प्राकृतिक प्रकोप/भवितव्यको पूर्ण जिम्मेवारी दोश्रो पक्ष स्वयं आफै हुनेछ ।
५. यस सम्झौता मा उल्लेख भए भन्दा अन्य व्यहोराको हकमा प्रचलित नियम कानुन बमोजिम हुने छ ।

पहिलोपक्ष नगरपालिकाको कार्यायलको तर्फवाट सहि गर्ने नाम : पद : दस्तखत : मिति : कार्यालयको छाप : सम्पर्क फोन न :	दोश्रो पक्ष युवा उद्यमी वा संस्थाको तर्फवाट सहि गर्नेको नाम : पद : दस्तखत : मिति : औठाको छाप : दा. बाँ. संस्थाको छाप : सम्पर्क फोन न :

तरकारी खेती/च्याउ/मौरीपालन सम्बन्धि कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढाँचा

१. उद्यमी कृषकका नाम : ठेगाना :
२. संचालित व्यवसायको नाम : ठेगाना :
३. आ.व. ४. प्रगति प्रतिवेदन अवधी : चौमासिक/वार्षिक

क्र.स.	कार्य विवरण	ईकाई	लक्ष्य	प्रगति	आई परेका बाधा अड्चनहरु	समाधानका लागि सुझावहरु

प्रति ईकाई उत्पादित पदार्थको स्थानिय वजारको विक्रि मूल्य :

१. .... २. .... ३. ....

युवा उद्यमीको नाम : दस्तखत : मिति :
ठेगाना :

तरकारी खेती/मत्स्यपालन/च्याउ/मौरी सम्बन्धि कार्यक्रमको प्रस्ताव मूल्यांकन फाराम

क्र.स.	द.न.	आवेदकको नाम	ठेगाना	मुलयाङ्कनको पुर्णाङ्क (१००)				
				उद्यमीको व्यवसाय प्रतिको नुभव/तालिम (३०)	पेश गरेको कार्ययोजना (४०)	उक्त स्थानमा व्यवसायको सम्भाव्यता/ उपयुक्तता (१५)	वास्तविक लक्षित वर्ग(१५)	कुल प्राप्ताङ्क (१००)
१.								
२.								
३.								
४.								
५.								
६.								
७.								
८.								
९.								
१०								

छनौट समितिका पदाधिकारीहरुको नाम, थर, पद, दस्तखत र मिति :

१.

२.

३.

४.

५.

११ बाली विकास कार्यक्रम

११. १ प्रदशर्न कायर्क्रम

खाद्यान्न/दलहन/ तेलहन /तरकारी बालीका लागि नतिजा प्रदर्शन कार्यक्रम

११.१.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

कुनै नयाँ प्रविधिको महत्वसिद्ध गरी कृषकहरुलाई देखाउन नयाँ प्रविधि र पुरानो प्रविधिको तुलनात्मक परिणामको लागि यो प्रदर्शन सञ्चालन गरिन्छ ।अनुसन्धानद्धारा प्रमाणित भई सिफारिस गरिएका उक्त प्रविधिको नतिजालाई कृषकको स्थानीय/परम्परागत प्रविधिको नतिजासँग तुलाना गरी उक्त प्रविधिहरु राम्रो र उपयुक्त छ भनेर दांजेर देखाइने तरिकालाई नतिजा प्रदर्शन भनिन्छ । यस प्रदर्शनको मुख्य उद्देश्य उक्त प्रविधिहरु पूराना प्रविधिहरु भन्दा राम्रा छन भनेर कृषकहरुलाई विश्वास दिलाई उक्त प्रविधिहरु अपनाउन लगाउनु हो ।

नतिजा प्रदर्शनमा कृषकले आफ्नै हातले प्रदर्शन गर्ने र आँखाले देख्ने हुनाले यसबारे कृषकलाई बढी विश्वास हुने हुँदा कृषकहरुले उक्त प्रविधिहरु सहजै ग्रहण गर्न सक्दछन् ।नतिजा प्रदर्शनमा रासायनिक मल प्रयोग गरी वा प्रयोग नगरी रोपिएको मकैको दुई जातका बालीहरु उदाहरणको रुपमा तुलना गर्न सकिन्छ । यस्तो प्रदर्शनमा कृषकहरुलाई परम्परा प्रविधि भन्दा आनुधिक प्रविधि प्रयोग गरिएको बालीबाट उत्पादन बढी भएको भन्ने कुरा कृषकहरुलाई तुलना गरेर देखाउन सकिन्छ । त्यस्तै गरेर उन्नत जातको गहुँको बीउ र स्थानीय गहुँको बीउबाट हुने उत्पादन परिणाम पनि दाँज्न सकिन्छ ।

नतिजा प्रदर्शन गर्नाले दुवै कृषक समुदाय / प्रसार कार्यकर्ताले अन्य कृषकहरुलाई नयाँ प्रविधिबारे पूर्ण विश्वासका साथ जानकारी उपलब्ध गराउन सक्दछन् ।नतिजा प्रदर्शन पूरा गर्नेलाई लामो समय लाग्ने भएता पनि सो प्रविधिको नतिजा पुरा भइ सकेपछि प्रविधिहरुलाई कृषक समुदायमा ग्रहण गराउन ज्यादै प्रभावकारी भएको पाइएको छ । यस कार्यक्रमलाई सफल बनाउन राम्ररी कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु आवस्यक छ । खाद्यान्न बाली, दलहन, तेलहनतथा अन्य बालीहमा एकै पटक एक अथवा एक भन्दा बढी प्रविधिहरुको तुलना गरी देखाउन पनि यो शैक्षिक तरिका प्रयोग गरिने छ ।

११.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

- प्रदर्शित प्रविधि स्थानीय हावापानी सुहाउँदो छ भन्ने कुरा देखाउँदै नयाँ प्रविधिको उपयुक्तता सिद्ध गर्नु ।
- उक्त प्रविधि र पुरानो स्थानीय प्रविधिको नतिजा दाँजेर नयाँ उन्नत प्रविधिहरु कृषकहरुलाई ग्रहण गर्न आकर्षण गर्नु ।
- उक्त प्रविधिको प्रभाव देखाई कृषकहरुलाई आकर्षित गर्नु ।
- कृषकहरुको वातावरणमा उक्त प्रविधि प्रयोग गरी ग्रहणयोग्य छ भन्ने कुराको विश्वास दिलाउनु

११.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

- नतिजा प्रदशर्नको लागि जग्गा छनौट गर्दा सकभर सजिलैसँग निरीक्षण गर्न/ गराउन सकिने हिसावमा सडकको छेउछाउमा छनिनेछ । गाईवस्तुले नोक्सान पुयाउने किसिमको हुनु हुँदैन ।
- नतिजा प्रदर्शन कुनै एक खास समस्यालाई लिएर गर्दा बढी प्रभावकारी हुन जान्छ । जस्तैःपंक्तिमा रोप्ने विधि विच छरुवा विधि, स्थानीय जात विच उन्नत जात, किटनाशक विषादि छर्ने विच नछर्ने,हरियो मलको प्रयोग विच प्रयोग नगर्ने, रासायिनक मल प्रयोग गर्ने विच स्थानीय गोठे मलको मात्र प्रयोग गर्ने आदि ।
- प्रदर्शन सामाग्रीको साथमा प्रर्दशन गर्न लागिएको किसिम,प्रदर्शनमा प्रयोग हुने बीउको नाम, जात, बीउ लगाउने समय, मलजल दिने समय, कटानी गर्ने समय, अनुमानित उत्पादन,प्रदर्शनबाट आशा गरिएको उपलब्धी आदि विवरण भएको पर्चा कृषकलाई दिने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

- कृषकको नाम, ठेगाना, बीउ लगाईएको समय,प्रयोग भएको मलखादको मात्रा र समय,प्रयोग गरिएका प्रविधिहरु र समय,प्रदर्शनप्रति कृषकको धारणा जस्ता विवरणहरु रेकर्ड गर्नु पर्नेछ ।
- सबै सामाग्री जुटाई सकेपछि कृषकहरुलाई सहभागी गराई प्रदर्शन कार्य गर्नु पर्दछ र सबै कुराहरुको अभिलेख गरेर राख्नुपर्नेछ । जस्तैः वर्षा भएको दिन रोग कीरा लागेको भए सो को विवरण राख्नुपर्नेछ ।
- प्रदर्शन प्लटमा निम्न विवरण सहितको वोर्ड राख्ने व्यवस्था हुनेछ ।
  - प्रदर्शनको किसिम
  - कृषकको नाम
  - बालीको किसिम/ जात
  - क्षेत्रफल
  - मलखादको मात्रा
  - आरम्भ गरेको मिति आदि ।
- नतिजाप्रदर्शन प्लटमा कृषकहरु जुटाई समय समयमा अवलोकन भ्रमण गराउनुपदर्छ ।
- नतिजा प्रदर्शन प्लटमा प्रदर्शन गरिएको बालीको रेकर्ड विशेष गरी त्यसको सकारात्मक नतिजा अन्य कृषकहरुमा पनि विस्तार गर्नुपर्नेछ ।

११.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्सः

एक रोपनी क्षेत्रफलमा नतिजा प्रदर्शन सञ्चालन गरिने छ । प्रदर्शनको लागि आवस्यक बीउ र मलखाद बाली अनुसार सिफारिस दर मात्रप्रयोग गर्नुपर्नेछ भने प्रदर्शनस्थलमा साइनबोर्ड राख्नुपर्नेछ । यस्ता सामग्रीहरुको लागि आवस्यक रकम नगरपालिकाको दररेट/बजार भाउ अनुसार लागत अनुमान तयार गरी सोको आधारमा न्यूनतम लागत तोकि खर्च गर्न सकिने छ । बाली संरक्षण विषादीको हकमा जम्मा रु. ५०-१०००|- प्रति प्रदर्शन नबढ्ने गरी खर्च गर्न सकिने छ ।

११.२ उन्नत बीउ कीट वितरण कायर्क्रम

११.२.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

कुनै पनि नयाँ/उन्नत बीउहरुको अनुसन्धान केन्द्र तथा कृषकको घरबारीमा जातीय परीक्षण गरी सिफारिस भएका नयाँ जातहरुलाई अथवा भविष्यमा सिफारिस हुन सक्ने नयाँउन्नत जातहरुलाई कृषकको वातावरणमा पुर्याइ यथाशक्य चाँडो विस्तार गर्न र आवस्यक सुधारको लागि कृषकहरुबाट थप जानकारी र प्रतिकृया संकलन गरिने कार्यक्रमलाई उन्नत बीउ कीट वितरण भनिन्छ । उन्नत बीउ कीट वितरण कार्यक्रमको सम्पूर्ण कार्यान्वयन कृषकले आफ्नै वातावरणमा गर्दछन् ।

११.२.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

- कुनै एक स्थानमा लोक प्रिय भएको बालीको बीउ त्यस स्थानको आस पासका कृषकहरुलाई जानकारी दिन सो बीउ प्रसारण गर्नु ।
- परीक्षण केन्द्रमा उपयुक्त ठहर भएका नयाँ उन्नत जातहरु कृषकको घरबारीमा पुयाई विस्तार गर्न र सो जातबारे अनुसन्धान कर्ताले कृषकको प्रतिकृया जानकारी लिन ।
- कृषकलाई हुने सम्भाव्य नोक्सानीबाट जोगाउने र आवस्यक नोक्सानी पुर्याउने कुराहरुलाई सुधार गर्न ।
- कृषकहरुलाई राम्रो जात र प्रविधिहरु उनीहरुलाई नै छनौट गर्ने अवसर दिन ।
- नयाँ जातबारे कृषक र प्रसार कार्यकर्ताहरुलाई उपयोग गर्न विश्वास बढाउने ।

११.२.३ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्सः

बाली अनुसार बढीमा १ रोपनी क्षेत्रफलमा उन्नत बीउ किट वितरण गर्न सकिने छ । प्याकिङ खर्च लगायत सामाग्रीहरुको लागि आवस्यक रकम नगरपालिकाको दररेट अनुसार लागत अनुमान तयार गरी सोको आधारमा न्यूनतम लागत तोकि खर्च गर्न सकिने छ ।

११.३ नगरपालिका स्तरीय बीउ बिजन आत्मनिर्भर कार्यक्रम

११.३.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

कृषि उत्पादनका विविध आवस्यक सामाग्रीहरुमध्ये बीउको आपूर्तिलाई सरल र सुलभ रुपमा कृषकस्तरमा उपलव्ध गराई खाद्यान्न बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने अभिप्रायले बीउ विजन उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ

- गुणस्तरीय बीउको प्रयोगबाट मात्र पनि उत्पादनमा १५-२५ प्रतिशत वृद्धि हुने तथ्य सर्वत्र सावित भई सकेको छ ।

लगभग ९५% नेपाली कृषकहरुमा परम्परागत ढंगले खेती गरिएको बालीबाट बीउ संचय गरी धेरै वर्षसम्म प्रयोगमा ल्याउने चलन छ । यस्तो किसिमको बीउ उन्नत जातको भएता पनि बीउको आनुवांशिक गुणस्तरमा ह्रास आई उत्पादनमा कमी भएको पाइन्छ । कृषकले आफैं संचय गरेको बीउमा उमारशक्ति र भौतिक शुद्धता न्यूनतम स्तरमा भएको पाइन्छ । अतः लगभग ९५% कृषकहरुले प्रयोग गर्दै आएको बीउको गुणस्तर सुधार्न सकेमा हालको कृषिको उत्पादनमा करिब २०% ले वृद्धि गर्न सकिन्छ । मूल बीउबाट प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने र उक्त श्रोत बीउबाट आफ्नै नगरपालिकाका सम्पुर्ण वडालाई पुग्ने गरि उक्त बीउ खायन बाली उत्पादनका लागि ३/४ वषर्सम्म प्रयोगमा ल्याउने तथा ३/४ वर्षपछि पुनः नयाँ बीउ प्रयोग गरिनेछ ।

११.३.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

- नगरपालिकालाई बीउमा आत्मनिर्भर बनाउन कृषकहरुको सहभागितामा गुणस्तरीय बीउ उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गरी उचित मूल्यमा बीउको आपूर्ति समयमा गराउने ।
- बीज वृद्धि कार्यक्रममार्फत कृषक समुदायमा गुणस्तरीय बीउको महत्व बारे जानकारी गराउने
- नगरपालिका स्तरीय बीउ विजन आत्मनिर्भर कार्यक्रमबाट उत्पादित खाद्य बालीको गुणस्तरीय बीउ अर्को पुस्ताको बीउ उत्पादन गर्नको लागि सुरक्षित रुपले संचय गर्न कृषक समूहहरुलाई अभिप्रेरित गराउने ।
- कृषक समूहहरुलाई खाद्य बालीको विजवृद्धि कार्यक्रम संस्थागत र व्यावसायिक रुपमा सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।
- गुणस्तरीय बीउको उत्पादन,प्रशोधन, सुरिक्षत भण्डारण एवं चक्लावन्दी/ठूलो क्षेत्रफलमा विजवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न कृषक समूहहरुलाई जागरुक बनाउने ।

११.३.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

नगरपालिका स्तरमा बीज वृद्धि कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सर्वप्रथम नगरपालिकाको कृषि विकास शाखाले नगरपालिकाको लागि आवस्यक बीउको परिमाण यकिन गर्न तथ्याङ्क संकलन गर्नु पर्नेछ । तथ्याङ्क संकलन गर्दा,नगरपालिकामा सम्बिन्धत बालीले ढाकेको क्षेत्रफल, उन्नत तथा स्थानीय जातको बीउले ढाकेको क्षेत्रफल,प्रमाणित बीउलाई तीन चार वर्षसम्म खाद्यान्न उत्पादनको लागि प्रयोग गर्न सकिने तथ्य, बालीको बीउ दर, उत्पादकत्व आदि पक्षहरुलाई मध्यनजर राखि कुन वर्षमा कति क्षेत्रफलमा मूल बीउबाट प्रमाणित बीउ उत्पादन गर्ने हो सो को निधो गर्नु पर्नेछ । यसरी यकिन गरिएका नयाँ पुस्ताका बीउको आवस्यकता र परिपूर्ति गर्ने कार्य योजना नगरपालिकामा छलफल गरी निर्णय गर्नु पर्नेछ । यसै बमोजिम स्पष्ट आँकडा सहित नगरपालिकामा बीज वृद्धि कार्यक्रम तर्जुमा एवं सञ्चालन गर्नु पर्ने ।

सम्पूर्ण आँकडाहरु बाली अनुसार नियमित रुपमा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।नगरपालिकाको कृषि विकास शाखाले बीउ बिजनको महत्व एवं नगरपालिका भित्रका बीउ उत्पादन गर्न सकिने क्षेत्रहरुबारे कृषकहरुलाई जानकारी दिई उनीहरुलाई बीउ उत्पादन कार्यमा लाग्न प्रोत्साहित गर्नु पर्नेछ ।प्रोत्साहित कृषकहरुसँग छलफल गरी सोही समयमा सही कृषकहरुको पहिचान गरी कृषक समूह गठन गर्ने र बीउ बिजन कार्यक्रममा संलग्न गराउनु पर्नेछ । कृषक छनौट

गर्दा बीउ संचय गर्न सक्ने, उत्पादन साधन प्रयोग गर्न सक्ने, सहयोगी भावना भएका किसान वा कृषक समूह छनौट गर्नु पर्नेछ । यस छलफलमा प्राविधिक ज्ञानको साथ साथै बीउ उत्पादक कृषकहरुलाई उत्पादित बीउ खाद्यान्नमा प्रयोग नगरी वेचविखन गर्नुपर्ने, बेचिबखन कृषक आफैंले वा कृषक समूहले नै गर्नु पर्ने जानकारी दिनु पर्नेछ

उक्त सम्वन्धमा नगरपालिकाले बीउ उपलब्धता बारे नगरपालिका भित्र एवं छिमेकी नगरपालिका/गांउपालिकाहरुमा प्रचार प्रसार र निजी बीउ व्यवसायी सँग समन्वय राखि बिक्रिका लागि सहयोग पुर्याइदिन सक्नेछ । विभिन्न हिउँदे र वर्षे बालीहरुको बीज वृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न क्षेत्रफल तोके पश्चात् आवस्यक श्रोत बीउ (मूल बीउ) को जात तथा परिमाण सरकारी वा अन्य विश्वासयोग्य स्थानबाट खरिद गरि ल्याउनुपर्नेछ । छनौट गरिएका कृषकहरुको खेत जग्गामा सिँचाइ सुविधा हुनु पर्नेछ, बीउ उत्पादनका लागिप्रति कृषक समूह न्यूनतम् पाँच रोपनीको प्लट हुनु पर्नेछ । प्लट छनौट गर्दा समूहको निर्णयबाट एक भन्दा बढी कृषकहरुको प्लट वा एउटा मात्र कृषकलाई समावेश गर्न सकिनेछ । उक्त बीउ उत्पादन, बीउ संकलन,प्रशोधन, सुरक्षित संचय, र बिक्रिवितरण गर्ने तर्फ कृषक वा कृषक समूहलाई प्रोत्साहन गर्न नगरपालिका स्तरीय बीउ विकास प्रवर्धन कोष (Revolving Fund) को स्थापना गरी आवस्यक सेवा टेवामा सहुलियत र सुविधाहरु प्रदान गर्न सकिनेछ । कृषक समूहबाट उत्पादित बीउको वेचविखनको आँकडा एवं बीउको स्थिति सम्बन्धित कृषक समूहले नगरपालिकामा नियमित रुपमा बुझाउनुपर्नेछ ।

११.३.४ कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्राविधिक सेवा र टेवा (Technical Support)

१. बीउ उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नगरपालिकाको कृषि विकास शाखाले बीउ उत्पादक कृषक समूहको सहभागितामा कार्यतालिका (Calender of Operation) तयार गरेर नगरपालिका कार्यालयमा पेश गर्नेछ । कृषि विकास शाखाले समय-समयमा बीउ उत्पादन कार्यक्रमको निरीक्षण,प्राविधिक सहयोग, बीउ उत्पादन समूह बीच समन्वय, उत्पादक कृषक समूहमा जागरुकता वढाउने कार्य गर्ने छ । कार्य तालिकामा कमसेकम तल दिइएका बुँदाहरु समावेश भएको हुनु पर्नेछ ।

क) कृषकको नाम, थर, ठेगाना
ख) बीउ उत्पादन गर्ने थलोको ठेगाना
ग) माटोको नमुना लिने मिति
घ) जग्गा तयारीका दिनहरु
ङ) बीउ रोपाई, छर्ने मिति
च) सिँचाइ गर्ने मितिहरु (Tentative)
छ) गोडमेल गर्ने मितिहरु
ज) Rougingगर्ने मितिहरु

२. नगरपालिकाले बीउ बिजन प्रयोगशाला, बाली संरक्षण प्रयोगशाला, माटो परीक्षण प्रयोगशाला र सिँचाइ कार्यालयहरुको समन्वयमा बीउ उत्पादन गर्ने कृषक समूहको लागि बीउ उत्पादन प्रविधि, भण्डारण, गुणस्तर नियन्त्रण, प्याकिङ र बजार व्यवस्था सम्बन्धी तालिममा सहभागी गराउन सक्ने छ ।

३. बीउ बालीको गुणस्तर नियन्त्रण गर्न नगरपालिकाले कमसेकम दुई पटक बीउ बाली निरीक्षण गर्ने र बीउ बिजन विकास तथा गुण नियन्त्रण सेवा शाखाबाट उपलब्ध गराइने प्रथम तथा अन्तिम निरीक्षण फार्महरु भरी बीउ बिजन प्रयोगशालामा पठाउनेछ। बीउ बिजन प्रयोगशालाले सम्पूर्ण बीउ उत्पादन क्षेत्र मध्ये कम्तिमा ५-१०% क्षेत्रमा बीउ बाली निरीक्षण गर्नेछ । बीउको गुणस्तर जोगाउनका लागि विशेष गरी बाली कटानी, चुटानी, सुकाउने र भण्डारण अवस्थामा प्राविधिकहरुले निरन्तर निरीक्षण गरी कृषकहरुलाई सुझाव दिनुको साथै बीउको निगरानी राख्नु पर्नेछ ।

४. बीउ तयार भए पछि भण्डारण गर्नु भन्दा अगाडि बीउको नमुना संकलन गरी बीउ परीक्षणको लागि बीउ बिजन प्रयोगशालामा पठाउनुपर्नेछ । सो वाहेक भण्डारण अवस्थामा र बीउ बिक्री गर्ने समयमा पुनः बीउ परीक्षणको लागि नमुना संकलन गरी प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ रप्रमाणित बीउको लागि निर्धारित गरिएको स्तर मेल खाने उपयुक्त बीउलाई मात्रप्रमाणित बीउको रुपमा बिक्री वितरण गर्न कृषकहरुलाई स्वीकृती दिइनेछ । कृषक/ कृषक समूहको बीउ प्रमाणिकरणको लागि आवस्यक सम्पूर्ण प्रकृयाहरु पूरा गर्ने कार्यमा नगरपालिकाको कृषि विकास शाखाले सहयोग पुर्याउने छ

५. बीउ उत्पादक कृषकहरुलाई गुणस्तरयुक्त बीउ उत्पादनमा सहयोग पुर्याउन नगरपालिकामा आवस्यकता अनुसार निम्न उपकरणहरु र सामाग्रीहरुको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(क) चिस्यान जाँच गर्ने उपकरण (Moisture Meter)

(ख) बीउ छर्ने समयमा बीउ परीक्षण गर्न Petry Dish तथा Plastic Tray, जसमा माटो वालुवा राखि बीउ परीक्षण गर्न सकिन्छ।

(ग) बीउको नमुना लिने (Seed Sampler)

(घ) बीउ उपचार गर्ने ड्रम (Seed Treatment Drum)

(ङ) विभिन्न बालीको बीउको नमुनाहरु राख्ने (Plastic Container)

(च) Measuring Tape

(छ) तराजु (Pan type)

(ज) स्टेशनरी, forcep, pencil, register, field inspection forms, hand lens, नमुना विवरण फारामआदि

११.३.५ कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवस्यक श्रोत, साधनहरुको व्यवस्थाः

१. नगरपालिकाको बीज वृद्धि कार्यक्रम सञ्चालनको लागि मूल बीउको श्रोत नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् अन्तर्गत तोकिएका फार्म/ केन्द्रहरु हुनेछन् । मूल बीउ फार्म वा केन्द्रहरुबाट नगरपालिकाले समयमै उत्पादन स्थलसम्म ढुबानी गर्नु पर्नेछ । कदमकदापी दैवी प्रकोप अथवा अन्य कारणबाट मूल बीउ विग्रन गई पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध हुन नसकेको खण्डमा प्रमाणित बिउ बाट पनि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

२. बीउ उत्पादक कृषकहरुलाई प्राथमिकता दिई कृषि सामाग्री कम्पनी वा प्राइभेटबाट रासायिनक मल उपलब्ध गराउने र आवस्यकता अनुसार कृषकहरुलाई बीउ उत्पादन र व्यवसायको लागि कृषि विकास बैंक मार्फत ऋण उपलब्ध गराउन सहयोग गर्न सकिनेछ ।

३. बीउ उत्पादनको लागिप्रयोग गरिने मूल बीउको मूल्यमा ७५% अनुदान सहुलियत प्रदान गर्न सिकनेछ।

४. श्रोत बीउको ढुबानी गर्न (श्रोत बीउ उपलब्ध हुने स्थान देखि नगरपालिकाका सम्बिन्धत कृषक वा कृषक समूहसम्म) आवस्यक ढुबानी रकम नगरपालिकाको वार्षिक बजेटमा व्यवस्था गर्नेछ।

५. बीउ बाली संरक्षणको प्रति हेक्टर रु. ५०००।- को दरले नगरपालिकाले बजेटको व्यवस्था गर्नेछ । साथै समूहमा स्प्रेयर खरीदको लागि स्प्रेयरमा ५०-१००% अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

६. बीउ सुरक्षित भण्डारणको लागि मेटल बीनको मूल्यमा ५०-१००% सम्म अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

७. बीज वृद्धि कार्यक्रम सञ्चालनका लागिनगरपालिका भित्रआवश्यकता अनुसार समूह गठन गर्न सकिनेछ ।

१२. बागवानी विकास कार्यक्रम

फलफूल बाली विकास कार्यक्रम

१२.१ फलफूल नयाँ नर्सरी स्थापना कार्यक्रम

१२.१.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

फलफूल खेतीलाई टेवा पुर्याउन फलफूलका बिरुवाहरुस्थानीय कृषकद्धारा उत्पादन गराई सहज रुपमा बिरुवा उपलब्ध गराउन सञ्चालन गरिने यो कार्यक्रम फलफूल खेतीको वाहुल्य रहेका नगरपालिका भित्रका क्षेत्रहरुमा केन्द्रित गरिनेछ ।

१२.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

- फलफूल खेती गर्न इच्छुक कृषकलाई स्थानीय स्तरमा उत्पादन गरिएका बिरुवा उपलब्ध गराइनेछ ।
- नर्सरी स्थापना गरी बोट बिरुवा आपूर्ति गर्न व्यवसायीहरुलाई सक्षम तुल्याइनेछ ।

१२.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

फलफूल नर्सरी खेती गर्न इच्छुक कृषकहरुलाई नर्सरी स्थापना गर्नुभन्दा अगाडि निम्न अनुसारको शर्तहरु गराउनु पर्नेछ ।

- ✓ नर्सरी स्थापना गरेको २ वर्ष देखि वार्षिक बिरुवा उत्पादन क्षमता १००० भन्दाबढी हुनुपर्ने।
- ✓ नर्सरी स्थापना गरेपछि कम्तिमा पनि ५ वर्षसम्म सञ्चालन गर्नुपर्ने ।
- ✓ फलफूल बिरुवा उत्पादन गर्दा तोकिए बमोजिमको फलफूलको जात, रसायन, रुटस्टक र साइन मात्रप्रयोग गर्नुपर्ने।
- ✓ उक्त शर्त सहित सम्झौता पश्चात् मात्र इच्छुक कृषकहरुलाई नर्म्समा उल्लेखित सुविधाहरु उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

१२.१.४कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

- ✓ स्प्रेयरको मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ सिकेचरको मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ कलमी चक्कूको मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ किटनाशक विषादी पुर्ण अनुदानमा दिने ।
- ✓ प्लाष्टिक सिटको मूल्यमा ५०-१००प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ रोगनाशक विषादी पुर्ण अनुदानमा दिने ।
- ✓ हजारीको मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ ०.५ इन्चको पोलिथिन पाईपमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदानमा दिने ।
- ✓ सामाग्रीको लागत अनुमान स्वीकृत नगरपालिकाको दर रेट अनुसार गर्नुपर्नेछ ।

उक्त सामाग्रीहरुको मूल्य हिसाब गरी बजेट कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा रकम प्रस्तावित गर्नु पर्नेछ ।

१२.२ फलफूल नर्सरी सुदृढिकरण कार्यक्रम

१२.२.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

नगरपालिका भित्र भई रहेका फलफूल नर्सरीहरुलाई सुदृढिकरण गराउन आवस्यक देखिएको अवस्थामा यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१२.२.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

नगरपालिका भित्र भइरहेका नर्सरीहरुलाई सुदृढ गराउँदै लैजानु ।

१२.२.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

नगरपालिका भित्रका नर्सरीहरु के-कस्ता अवस्थामा छन् अनुगमन गरी प्राविधिक टेवा पुर्याउँदा प्रभावकारी हुने देखिएमा यस्ता नर्सरीहरुलाई नर्म्समा तोकिएको सुविधा तथा सेवा उपलब्ध गराई सुदृढिकरण गर्नुपर्नेछ ।

१२.२.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

- प्लाष्टिक सिट व्याग मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदान दिइनेछ ।
- रोगनाशक विषादी मूल्यमा पुर्ण अनुदान दिइनेछ ।
- कीटनाशक विषादी मूल्यमा पुर्ण अनुदान दिइने छ।

- कार्यक्रम स्वीकृत सरकारी/जिल्ला/स्थानीय दर रेट अनुसार संचालन गरिनेछ ।

१२.३ नमुना फलफूल बगैंचा स्थापना कार्यक्रम

१२.३.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

फलफूल खेती कृषकको अर्थोपार्जनका लागि एक आकर्षण व्यवसाय भएको र यसको लागि प्राविधिक ज्ञान सीप बढी आवस्यकता पर्ने भएकोले प्राथमिकता रुपमा फलफूल क्षेत्रमा नमुनाको रुपमा बगैंचा स्थापना गर्न यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१२.३.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

प्रदर्शनको रुपमा नमुना बगैंचाहरु स्थापना गरी कृषकलाई पाखो जग्गाहरुमा फलफूल खेती गर्न प्रोत्साहित गराउने ।

१२.३.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

- एउटा फलफूल उत्पादन पकेट क्षेत्रमा एउटा मात्र नमुना बगैंचा स्थापना गर्नुपर्नेछ ।
- नगरपालिका भित्रमा बढीमा ४ वटासम्म यस्ता फलफूल बगैंचाहरु सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।
- वहुसंख्यक कृषकहरुले हेर्न र सिक्न सक्ने गरी प्रदर्शन स्थल एवं कृषक छनौट गर्नुपर्नेछ।
- कृषकहको सहभागितामा नर्म्समा उल्लेख भए अनुसारका सुविधाहरु उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- करिब २ रोपनी क्षेत्रफलमा यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१२.३.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

- आवस्यक बोट बिरुवाको मूल्यमा ५०-१००प्रतिशत अनुदान दिने ।
- स्प्रेयरको मूल्यमा ५०- १०० प्रतिशत सम्म अनुदान दिने।
- सिकेचरको मूल्यमा ५० -१०० प्रतिशत अनुदान दिने ।
- प्रुनिङसको मूल्यमा ५०-१०० प्रतिशत अनुदान दिने ।
- ०.५ इन्चको पोलिथिन पाईपमा ५०-१००प्रतिशत अनुदान दिने ।
- कार्यक्रम स्वीकृत दर रेट अनुसार सञ्चालन गरिनेछ ।
- **१२.४ नमुना फलफूल बगैंचा व्यवस्थापन अनुसरण कार्यक्रम**

१२.४.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

स्थापना गरिएका नमुना फलफूल बगैंचाहरुले उत्पादन नदिए सम्म अर्थात फलफूलहको किसिम हेरी २-६ वर्षसम्म अनुसरण गरिनेछ ।

१२.४.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

नमुना फलफूल बगैंचाहरुको रेखदेख तथा अनुसरण गर्नु/गराउनु ।

१२.४.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

अनुसरणको रुपमा नमुना बगैंचामादेखा परेका समस्याहरुको निराकरण गर्न आवस्यक पर्ने रासायिनक मल, रोग/कीरानाशक विषादी, निलोतुथो, चुन, आदिको लागि नर्म्समा उल्लेख भए अनुसारको सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

१२.४.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

नमुना बगैंचाहरुमा उत्पादन नदिएसम्म (२-६ वर्ष) अनुदानमा रासायिनक मल, रोग, कीटनाशक विषादी, निलोतुथो, कृषि चुन आदि समेतमा बढीमा प्रथम वर्ष वार्षिक रु.२०००।- सम्म खर्चगर्न सकिनेछ । दोस्रो वर्ष रु. २०००।- को ७५ प्रतिशत, तेस्रो वर्षमा ५०-१०० प्रतिशत, चौथो वर्षमा २५ प्रतिशत र पांचौ वर्षमा कृषक स्वयम्ले नै व्यहोर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम स्वीकृत दर रेट अनुसार सञ्चालन हुनेछ ।

१२.५ बगैंचा समस्या निदान प्रदर्शन/अभियान कार्यक्रम

१२.५.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

महामारीको रुपमा फैलिन लागेको रोग कीरा सम्बन्धी समस्या निदान गर्न फलफूल उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुमा यो अभियान सञ्चालन हनेछ ।

१२.५.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

फलफूलको बोट बिरुवामा रोग कीरा तथा अन्य समस्या निदान गर्न प्रविधि प्रदर्शन गर्नु तथा समस्या निदान प्रदर्शन अभियानको रुपमा सञ्चालन गरी प्रभाव देखाउनु ।

१२.५.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

रोग कीरा नियन्त्रण गर्न आवस्यक सामाग्री/उपकरण आदि नर्म्समा उल्लेख गरिए अनुसार उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाई आवस्यक देखिएमा समस्या निदान प्रदर्शन अभियानको रुपमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ ।

१२.५.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

महामारीको रुपमा फैलिन लागेका रोग,कीरा आदि नियन्त्रण कार्यको लागि विषादी प्रयोगमा रु. २०००।- सम्म खर्च गर्न सकिनेछ ।

१२.६ फलफुल विरुवा वितरण कार्यक्रम

१२.६.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

यस नगरपालिकाको क्षेत्र भित्रमा उपयुक्त हुने हिउँदे, वर्षे, सुन्तलाजात लगायतका फलफुल बालीहरु लगाई कृषकको आयस्तरमा वृद्धि ल्याउनुको साथै फलफुल बालीको बगैंचा स्थापना, फलफुल बालीले ढाकेको क्षेत्रफल बढाई उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याउन यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

१२.६.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

फलफुल बालीको बगैंचा स्थापना, फलफुल बालीले ढाकेको क्षेत्रफल बढाई उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याउन यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

१२.६.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

हिउँदे, वर्षे, सुन्तलाजात लगायतका फलफुल बालीका प्रचलित मापदण्ड बमोजिमका सिफारिस गरिएका बालीहरु तथा तिनका उन्नत कलमी तथा विजु विरुवाहरु अनुदानमा वितरण गरिनेछ । वितरणको ठिक दुई महिना अघि कृषकहरुको माग संकलन गरि उपयुक्तताको आधारमा कम्तिमा एक कृषक बराबर १० विरुवाको दरले वितरण गरिनेछ ।

१२.६.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :

विरुवाको ढुवानीमा शतप्रतिशत तथा विरुवा ७५ देखि १०० % सम्म अनुदानमा वितरण गरिनेछ ।

१३ तरकारी बाली विकास कार्यक्रम

१३.१ तरकारी प्याकेज प्रदर्शन कार्यक्रम

१३.१.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

तरकारी बालीका विविध प्रविधिहरुलाई समेटेर तरकारी खेतीमा संलग्न कृषकहरुलाई त्यस्ता प्रविधिहरु सिकाई आत्मविश्वास दिलाउन तरकारी प्याकेज प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१३.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

तरकारी उत्पादक कृषकहरुलाई तरकारी बाली सम्बन्धी नयाँ प्रविधि तर्फ उन्मुख गराउनु ।

१३.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

तरकारी खेतीमा संलग्न कृषकहरुलाई तरकारी बालीका विविध प्रविधिहरु १ रोपनी क्षेत्रफलमा समष्टिगत रुपमा प्रदर्शन गर्नुपर्नेछ । कृषकहरुलाई बीउ, वेर्ना, रासायिनक मल, विषादी, साइनवोर्ड आदि नर्म्स अनुसार उपलब्ध गराई कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

१३.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स :
वेर्ना, बीउ, रासायिनक मल, विषादी, सुक्ष्मतत्व, साइनवोर्ड आदिमा प्रतिप्रदर्शन बढीमा रु. १०००।- सम्म खर्च गर्न सकिनेछ ।

१४. बाली संरक्षण कार्यक्रम

आई.पि.एम. कार्यक्रम

१४.१ कृषक पाठशाला कार्यक्रम/आई.पि.एम. कृषक पाठशाला/जल तथा बाली व्यवस्थापन कृषक पाठशाला/आई.पि.एन.एस. कृषक पाठशाला

१४.१.१.परिचय/पृष्ठभूमिः

एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापनको चार सिद्धान्त अनुरुप वातावरणीय सन्तुलन कायम राखी रोग, कीरा तथा झारपात जस्ता बाली शत्रुहरुको व्यवस्थापन प्रविधिबारेनिर्णय लिन सक्ने क्षमता कृषकहरुमा विकास गर्ने उद्देश्यले Seasonal वर्ष भरी नै वा कुनै एक बालीमा बाली अवधिभरको आई.पि.एम. कृषक पाठशाला कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ । उक्त कार्यक्रम स्थलगत कृषक अन्तरकृया गोष्ठी, स्थलगत तालिम सञ्चालन, आई.पि.एम. कृषक पाठशाला दिवस जस्ता कार्यक्रमहरु समावेश गरी सम्पन्नहुनेछ । आधुनिक कृषि प्रविधिप्रसार गर्न सशक्त माध्यम तथा स्थलको रुपमा उभिएको कृषक समूहलाईनै आधार बनाई बाली अवधिभर कृषक पाठशालाको रुप दिई यिनीहरुकै माध्यमबाट आइ.पि.एम. प्रविधिलाई व्यावहारिक,प्रयोगात्मक तथा खोजपूर्ण सिकाईको विकास गर्दैस्थलगत रुपमा कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ।

१४.१.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

कृषिमा प्रमाणित भएका उन्नत प्रविधिहरु स्थलगत रुपमा सहभागितात्मक कृषि प्रसारको माध्यमबाट कृषि प्राविधिकहरुले कृषकहरुमा र अन्ततोगत्वा कृषकबाट कृषकहरुमा नै जानकारी तथा चेतना जगाई प्रविधि हस्तान्तरणमा कृषक स्वयंलाई आ–आफ्नो खेतबारीमा कृषि पर्यावरण विश्लेषण (AgroEcosystem Analysis) गराई बाली संरक्षण गर्दा दिगो रुपमा पर्यावरणलाई जोगाई कृषि उत्पादनमा वृद्धि ल्याई खाद्य सुरक्षामा सहयोग गरी कृषक स्वयंलाई दक्ष बनाउनु यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य रहेको छ ।

१४.१.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

कृषक पाठशाला सञ्चालन गर्नु अगाडि आई.पि.एम्. सहजकर्ता (IPM Facilitator) / आई.पि.एम. कृषक सहजकर्ता (IPM Farmer Facilitator), जनप्रतिनिधि, सेवाकेन्द्र प्रमुख, शाखा प्रमुख समेत स्थलमा गई नगरपालिका भित्रका समूह, अगुवा कृषक, सकृय कृषकहरुको समेत सहभागिता हुने गरी २५जनाको कृषक समूह छनोट गर्न २ पटक अन्तर्कृया गोष्ठी गर्नुपर्नेछ।

तुलनात्मक अध्ययन तथा परिक्षणहरु सञ्चालन गर्न करिब ५०-१००० वर्गमिटर जग्गा/खेतबारीको छनोट गर्न कृषकहरु जम्मा भई छलफल गरी स्थानको निर्धारण हुनेछ। १ वर्ष भरि बढिमा ३ बालीमा वा कुनै एक बालीमा बाली अविधभर कृषक समूहले निर्धारण गरेको हप्ताको एक दिन विहान ७ वजेदेखि १२ बजेसम्म अध्ययन र तालिम सञ्चालन हुनेछ। हरेक बालीमा, बाली नभित्र्याउँदै अन्य कृषकहरुमा यस प्रविधिको विस्तार गर्ने उद्देश्य राखि आमन्त्रित पाहुना र अन्य कृषकहरुलाई अध्ययन स्थलमा भ्रमण, स्थल निरीक्षण, सांस्कृतिक कार्यक्रम नगरा कृषक दिवस मनाउँदा तथा अन्तिम बाली पछिको कृषक दिवसमा सहभागी कृषकहरुलाई प्रमाणपत्र वितरण सहितको एक समापन समारोह सञ्चालन हुनेछ।

आई.पि.एम. कार्यक्रमलाई कृषकस्तरमा पुर्याई निरन्तरता र दिगोपन दिन अर्को वर्षदेखि अनुसरण (Followup) कार्यक्रम सञ्चालन गर्न र यसको लागि कृषक र विज्ञान (Farmer & Science) कार्यक्रम, पोष्ट हार्भेष्ट प्रविधि सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिनेछ।

१४.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/नर्मसः

कृषक पाठशाला सञ्चालन लागत अनुमान तेरिज				
क्र.स.	कृयाकलापहरु	सहभागी संख्या	दररू.	जम्मा रकम
१	स्थलगत कृषक अन्तर्कृया गोष्ठी (२पटक) - आई.पि.एम को महत्व, बालीपात्रो र आधारभुत तथ्याङ्क संकलन, समुहको महत्व, लैङ्गिक विश्लेषण, समस्या पहिचान, कार्यक्रम कार्ययोजनाको तयारी			
क	पहिलो पटक अन्तर्कृया गोष्ठीगर्न- चियापान खर्च	५०-१००	१००	५०-१००००
ख	दोस्रो पटक अन्तर्कृया गोष्ठी गर्न- चियापान खर्च	५०-१००	१००	५०-१००००
ग	२ पटकको गोष्ठी कार्यक्रमको लागि चाहिने रजिष्टर, कपी, स्केल, डटपेन, सिसा कलम, मार्कर, चार्टपेपर, मास्किङ टेप आदि	३०	एकमुष्ठ	५०-१००००
घ	अन्तर्कृया गोष्ठी गर्न प्रशिक्षक भत्ता- २पटक	४	१०००	४०००
	यातायात वापतको खर्च	४	२००	८००
२	पहिलो बालीको लागि IPM FFS सञ्चालन गर्न पहिलो बालीको लागि IPM FFS सञ्चालन गर्न १ दिने PLANNING गोष्ठी गर्न			
क	खाजाखर्च (२५जना कृषक र २ जना प्रशिक्षक)	२७	१००	२७००
ख	अन्तर्कृया गोष्ठी गर्न प्रशिक्षक भत्ता- १पटक	२	१०००	२०००
	यातायात वापतको खर्च	२	२००	४००
३	पहिलो बालीको लागि स्थलगत कृषक पाठशाला सञ्चालन गर्न			
क	खाजाखर्च (२५जना कृषक र २ जना प्रशिक्षक) - १६पटक	४३२	१००	४३२००
ख	पाठशाला सञ्चालनको लागि विउविजन, बेर्ना, कम्पोष्टमल, मलखाद, सिँचाई, बोर्ड तथा अन्य सामाग्रीहरु, प्लाष्टिक ड्रम, साईनबोर्डहरु, विषादी, जैविक विषादी, सुक्ष्म खाद्यतत्वहरु, हर्मोनहरु, पेग, स्केलठुलो, रंगिन कलम, ब्राउनपेपर, गमला, पोलिथिनब्याग, जालीकपडा, मार्कर, फोटो कपीपेपर, मास्किङ टेप, गम, भाइल, पेगआदि।		एकमुष्ठ	१५००००
ग	प्रशिक्षक भत्ता- १६पटक	३२	१०००	३२०००
	यातायात वापतको खर्च	३२	२००	६४००
४	पहिलो बालीको लागि कृषक दिवस सञ्चालन गर्न			
क	आमन्त्रित जनप्रतिनिधि, जिल्लास्तरिय कार्यालय प्रमुख, सहभागी तथा अन्य कृषकहरु चियापान खर्च	७५	१००	७५०-१०००
ख	कार्यक्रम व्यवस्थापन खर्च		एकमुष्ठ	५०-१००००
ग	प्रशिक्षक भत्ता- १पटक	२	१०००	२०००
	यातायात वापतको खर्च	२	२००	४००
५	प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गर्न			२०००
	जम्मा			१३८४००

१४.२ गोठेमल मूत्र तयार गर्ने प्रविधि(भकारो सुधार प्रदशर्न) कार्यक्रमः

१४.२.१ परिचय/पृष्ठभूमिः

यस कार्यक्रममा गहुँत संकलन टयाङ्की निर्माण गरी यसको संकलन तथा संरक्षण गरिन्छ । गहुँतलाई बालीमा सोझै प्रयोग गर्न तथा भकारोमा मिसाई गोठेमलको गुणस्तर बढाउने कार्य गरिन्छ । भकारोबाट गहुँत मिसाउनको अलावा गोठेमलबाट प्रमुख खाद्यतत्व मध्येको नाइट्रोजन तत्व चुहावट हुन नदिनको लागि छापो दिने, मल तर्काउने गरिन्छ । यस अन्तर्गत वस्तुभाउको लागि गोठ बनाउँदा मुत्र नचुहिने अर्थात चुहिएर खेर नजाने खालको बनाउन कृषकलाई प्रेरित गरिनेछ । स्थानीय स्तरमा पाउने ढुंगा, छपनी आदिप्रयोग गरी कृषकको सहभागितामा गहुँत बग्ने खालको गोठको भूईं निर्माणमा जोड हुनेछ साथै बगेको गहुँतलाई नाली मार्फत संकलन टयाङ्किमा जम्मा गर्न टयाङ्क र नालीको व्यवस्था गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

१४.२.२ कार्यक्रमको उद्देश्यः

गोठबाट गोबर तथा गहुँतलाई संरक्षण गरी गहुँतलाई सोझै बालीमा प्रयोग गर्न तथा गोठेमलको रुपमा प्रयोगमा ल्याई मलको गुणस्तर बढाउने ।

१४.२.३ कार्यक्रमको प्राविधिक पक्ष/सञ्चालन प्रकृया/कार्यविधिः

प्राविधिक मापदण्डः-

- मुत्र संकलनको लागि गोठ सुधार (इटा, ढुंगा, वालुवा, सिमेण्ट,ड्रम आदि)
- गोठेमल खाडल/थुप्रो माथि छहारीको व्यवस्था ज्यामी
- साईनवोर्ड २.५ फिट लम्बाइ २ फिट चौडाइ

१४.२.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्सः

- प्रत्येक आयोजनालाई रु. ५०००/- को दरले अनुदान सहयोग रकम वा सो बराबरको सामाग्रीहरु अनुदानमा उपलब्ध हुनेछ ।
- कार्यक्रम स्वीकृत दर रेट अनुसार सञ्चालन गरिनेछ ।

१५.फलफुल खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम/ फलफुल जोन स्थापना कार्यक्रम/ फलफुल खेति विस्तार कार्यक्रम

१ **प्रस्तावना** : फलफुल वगैंचाहरुमा उन्नत जात र प्रविधिको प्रयोग मार्फत उचित व्यवस्थापन गरी यसको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन सकिने प्रशस्त सम्भावना देखिन्छ ।साथै जलवायुको हिसावले पनि समुन्द्र सतहबाट हिमाली भेगसम्म फलफुल खेती गर्न सकिने भएकोले यस नगरपालिका अन्तर्गत फलफुलको क्षेत्रफल बढाउन सकिने प्रचुर सम्भावना छ।यसर्थ व्यवस्थित, स्वस्थ र उत्पादनमुखी फलफुल वगैंचालाई प्रवर्द्धनगरी नगरपालिकालाई फलफुल उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउँदै निर्यात उन्मुख बनाउनका लागि किसानलाई आवश्यक सहयोग र सहजिकरण गर्न आवश्यक देखी नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा अन्तरनिहित भावना अनुरुप फलफुल खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम/ फलफुल जोन स्थापना कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनिय भएकोले,

२ **कार्यक्रम को उदेश्य** :- (१) यस नियमावली अनुसार संचालन हुने कार्यक्रमको उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

(क) फलफुलको क्षेत्र विस्तार तथा पुराना वगैंचा सुदृढिकरण गर्ने

(ख) फलफुलको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने

(ग) किसानहरुको आय आर्जनमा वृद्धि तथा फलफुलको आयात प्रतिस्थापनामा सघाउ पुऱ्याउने र

(घ) फलफुलको मूल्य श्रृङ्खला अभिवृद्धि गर्ने ।

३ कार्यक्रम संचालन प्रकृया सम्बन्धमा :

(१)यो कार्यक्रम नगरपालिकाको वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार संचालन गरिने छ ।

(२) यस कार्यक्रममा विधिवत रुपमा दर्ता भएका कृषि समुह/सहकारी /फर्म/उद्यमीहरुले पुरानो बगैचा सुदृढिकरण तथा नयाँ बगैंचा स्थापनाको लागि प्रस्ताव पेश गर्न सक्ने छन ।

(३ (फलफुल खेती प्रवर्द्धन/फलफुल खेति विस्तार/फलफुल खेति विस्तारको क्षेत्र निर्धारणको प्रमुख जिम्मेवारी पाँचखपन नगरपालिकाको रहनेछ ।

(४) कार्यक्रम संचालनको प्रमुख जिम्मेवारी पाँचखपन नगरपालिकाको कृषि विकास शाखाको हुनेछ ।

(५) सम्बन्धित संस्थाहरुले फलफुलको व्यवसायिक बगैंचा स्थापनाका अलवा स्थापित व्यवसायिक बगैंचामा उत्पादनशिल क्रियाकलाप तथा उन्नत प्रविधि अवलम्वन (वगैंचा सुदृढिकरण) का लागि समेत प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछन् ।

(६) कार्यक्रम संचालन गर्न कम्तीमा ५ रोपनी ब्लक हुनु पर्नेछ।

(७) बिरुवा रोप्दा वगैंचाको रेखाङ्कन अनिवार्य रुपमा गर्नु पर्ने छ र प्राविधिक मापदण्ड अनुसार विरुवा रोप्नु पर्नेछ । लगाएको विरुवा मरेमा सम्बन्धित किसानले नै पुनःरोपण गर्नुपर्ने प्रतिवद्धता गरेको हुनु पर्नेछ।

४ मुल्याङ्कन समिति सम्बन्धी व्यवस्था : (१)निर्धारण गरिएको समय सीमा भित्र विधिवत रुपमा प्राप्त प्रस्तावहरुको मुल्याङ्कनका लागि नियमावली बमोजिमको एक प्रस्ताव छनौट तथा मुल्याङ्कन समिति रहनेछ। समितिले आवश्कता अनुसार अधिकतम २ जना विषय विशेषज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

५ सञ्चालन हुने मुख्य मुख्य कृयाकलापहरु :

सि.नं.	कार्यक्रमको विवरण	क्रियाकलाप	सहजीकरण सेवा तथा सुविधा	कैफियत
१.	फलफुल बगैंचा क्षेत्र विस्तार	श्रोत विरुवा खरिद तथा ढुवानी अनुदान	▪ श्रोत बिरुवा खरिदमा ५०-१०० % अनुदान रविरुवा ढुवानीमा शत प्रतिशत	
२.	फलफुल बगैंचा स्थापना प्रोत्साहन	बगैंचा रेखाङ्कन, विरुवा रोपण, खाडल खन्ने तथा मलखाद व्यवस्थापन	प्रचलित बजार मुल्यमा ७५ % देखी शत प्रतिशत अनुदान	
३.	कृषि औजार उपकरण खरिद तथा वितरण	खाडल खन्ने मेशिन, पावर/मिनि टिलर, घाँस काट्ने र गोड्ने मेशिन आदि	प्रचलित बजार मुल्यमा ७५ % देखी प्रचलित बजार मुल्यमा ७५ % देखी शत प्रतिशत अनुदान	
४.	उन्नत प्रविधि अनुसरण	मल्चिङ तथा थोपा सिंचाई जडान	प्रचलित बजार मुल्य अनुसार तयार भएको लागत अनुमानमा ७५ % देखी शत प्रतिशत अनुदान	
५.	सिंचाई व्यवस्थापन	पोखरी (प्लाष्टिक तथा सिमेन्ट), भूमिगत सिंचाई, पाईप, कुलो निर्माण, नविनतम	प्रचलित बजार मुल्यमा ८५ % देखी शत प्रतिशत अनुदान	

सि.नं.	कार्यक्रमको विवरण	क्रियाकलाप	सहजीकरण सेवा तथा सुविधा	कैफियत
		प्रविधिमा आधारित सिंचाई (सौर्य सिंचाई)		

६ आर्थिक प्रशासन सेवा :- (१)कार्यक्रमको लेखा, लेखाङ्कन र लेखा परिक्षण सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, नियमावली, मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका,२०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ र संघिय सरकारका प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

७ अनुगमन र मूल्याङ्कन : पाँचखपन नगरपालिकावाट नियमित अनुगमन हुनेछ ।

८ प्रगति प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने : अनुदानग्राहीले कार्यक्रमको प्रगती प्रतिवेदनमासिक रुपमा पाँचखपन नगरपालिका/कृषि विकास शाखामा समेत पठाउनु पर्नेछ ।

९ प्रचलित कानून लागु हुने :कार्यक्रम कार्यान्वयनको सम्बन्धमा यस नियमावलीमा उल्लेख भएकाको हकमा यसै बमोजिम तथा नियमावलीमा उल्लेख नभएका कुराको हकमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

१० बाधा अड्काउ फुकाउने :नियमावली कार्यान्वयनमा बाधा अड्चन आइपरेमा पाँचखपन नगरपालिकाले यस नियमावलीको व्यवस्थाको प्रतिकुल नहुने गरी त्यस्तो बाधा अडकाउ निर्णय गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

११ खारेजी र संसोधन :नियमावलीलाई आवश्यकता अनुसार नगरपालिकाले खारेजी वा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

१६. माटो परिक्षण शिविर संचालनकार्यक्रम

पृष्ठभूमीः

विभिन्न वालीवस्तुहरु लगाउने माटोमा रहेका खाद्य तत्वहरु, अम्लिय तथा क्षारियपना, प्राङ्गारिक पदार्थ आदिको अवस्था पहिचान गर्न, माटोको उर्वराशक्ति ह्रासलाई सुधार गरी विभिन्न बालीहरुको आवश्यकता अनुरुप खाद्यतत्व आपूर्ति गर्न स्थलगत रुपमा कृषकहरुको खेतवारीको माटो परिक्षण सेवा उपलब्ध गराउन आवश्यक देखी नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा अन्तरनिहित भावना अनुरुप यो कार्यक्रम तयार गरिएको छ ।

३. उद्धेश्यः

(१) माटोमा रहेका बिरुवाको खाद्यतत्व पहिचान,सम्वद्ध समस्याहरुको समाधान, प्राङ्गारिक श्रोतको प्रवर्द्धन गरी माटोको उर्वराशक्ति ब्यवस्थापन, बिरुवाको विकास र वृद्धिमा सुधार ल्याई कृषि उत्पादकत्वमा सुधार ल्याउने ।

(२) कृषक सहभागितामा उर्वराशक्तिको जानकारी लिनुको साथै स्थलगत रुपमा माटो विश्लेषण गर्नु

(३) स्थलगत रुपमा माटो विश्लेषण गरी ब्यवस्थापन सम्बन्धि प्रविधि सिफारिस गर्नु ।

४ कार्यक्रम संञ्चालन प्रकृया

यस कार्यक्रम अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कृयाकलापहरु संचालन गरिने छ।

क. माटो परीक्षण शिविर सम्वन्धी तालिम/अन्तरकृया

ख. माटो परीक्षण (बढीमा १०० वटा नमूना)

ग. विरुवालाई चाहिने खाद्यतत्व, कृषि चुन तथा प्राङ्गारिक मल व्यवस्थापन

५. कार्यक्रम संचालन विधि

(१)नगरपालिकाले सम्वन्धित वडाहरु सँग समन्वय गरी कृषकहरुलाई कार्यक्रमबारे जानकारी गराई व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । साथै कार्यक्रम स्थल छनौट गर्दा कृषि चुन प्रयोग गर्न उत्साहित कृषक रहेको क्षेत्र छनौट गर्नु पर्नेछ । प्रति शिविर बढीमा १०० माटो नमूना परिक्षण गर्ने गरी शिविर संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(२) माटो परिक्षण शिविरको संचालन नगरपालिकाले गर्नेछ । आवश्यक रहेमा प्रदेश सरकार मातहतको माटो तथा मल परीक्षण प्रयोगशालासँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

(३) स्थानिय स्तरमा कृषकहरुलाई माटो व्यवस्थापन तालिमसँग आवद्ध गरी माटो परीक्षण शिविर संचालन गर्नु पर्ने छ ।

(४) माटो परीक्षण शिविर संचालन गर्न देहाय अनुसारको तरिका अपनाउन सकिनेछ ।

क) किट बक्स माटो शिविरः- यस तरिकामा किट बक्सको सहयताले सडक संजालको व्यवस्था भए वा नभएका स्थानमा किट बक्स माटो शिविर संचालन गरिनेछ ।साथै नगरपालिकाको माटो तथा मल परिक्षण ल्यावमा वडा स्तरबाट संकलन गरेका नमुनाहरु लगेर परिक्षण गर्न सकिनेछ ।

(५) माटो शिविर प्राविधिक मापदण्ड

- माटो परीक्षण शिविर संचालन १-२ दिन
- पहिलो र दोश्रो दिन माटो परिक्षण (१०० वटा नमूना)
- दोश्रो तेस्रो दिन माटो परिक्षण शिविर अन्तरकृया

(६) माटो शिविर संलग्न प्रतिवेदन अनुसार शिविरमा माटो जाँच गराउने सवै किसानहरुलाई अनुदानमा कृषि चुन वितरण हुनेछ ।यसका लागि उपलब्ध वजेट सिमा,सिफारीस P^H मानलाई मध्यनजर गर्दै कृषि चुन वितरण कार्यक्रमका आधार तय गरी कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्न सक्नेछ ।

६. माटो शिविर संचालनको आर्थिक पक्ष देहाय अनुसार हुनेछ ।

(१) माटो शिविर संचालन गर्दा देहाय अनुसार प्रति शिविर अधिकतम रु एक लाख रुपैंया सम्म खर्च गर्न सकिनेछ ।

क) किटबक्स बाट माटो परिक्षण शिविर संचालन

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकला पविवरण	जम्मा
१	रसायन खरिद तथा तयारी (रि-एजेन्ट ५०-१०० नमूनाको लागि)	१०,०००/-
३	प्रतिवेदन तयार	२,०००/
४	प्राविधिक दैनिक भ्रमण खर्च (सवारी चालक सहित५ जनासम्मलाईअधिकतम ५ दिन)	भ्रमण खर्च नियामावली, २०६४ अनुसार
५	व्यवस्थापन खर्च (व्यानर,चिया खाजा,स्टेशनरी आदी) एकमुष्ठ	१००००/

६	८५ देखि शत प्रतिशत अनुदानमा कृषि चुन खरिद, ढुवानी तथा वितरण (अधिकतम रकम)	उपलब्ध बजेट परिधि भित्र मागमा आधारित
७	तालिम/गोष्ठी कार्यक्रम	तालिम/गोष्ठी कार्यक्रमको नियमावली बमोजिम

७. माटो शिविर संचालन प्रतिवेदनः-

(१) माटो शिविर संचालन गर्दा प्राप्त भएका माटोको नमूनाको नाम, ठेगाना तथा माटो जाँचको परिणाम, सिफारिस सहित संलग्न प्रतिवेदन तयार गरी राख्नुपर्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले एउटा आर्थिक वर्षमा माटो शिविर संचालन गरेका स्थानहरुमा अर्को आर्थिक वर्षमा माटोको केही नमूना लिई माटोको सूधार अवस्था अध्ययन गर्ने कार्यहरु सालवसाली रुपमा प्रस्ताव गरी संचालनमा ल्याउनु पर्नेछ ।

८. अनुगमनतथामूल्यांकनः

(१) नगरपालिका/ कृषि शाखाले संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ।

(२) नगरपालिका/कृषि शाखाले यस कार्यक्रमको अनुगमन निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

१०. प्रचलित कानून बमोजिम हुने:- यस नियमावलीमा उल्लेख नभएका अन्य कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

११.वाधा अड्काउ फुकाउने:-यस कार्यविधी कार्यान्वयन सम्बन्धमा कुनै द्धिविधा भएमा सो को निरुपण नगरपालिकाले गर्नेछ।

१२.नियमावली संशोधन :(१) यस नियमावलीलाई आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयले संशोधन तथा खारेज गर्न सक्नेछ।

१७. कृषि मेला प्रदशर्नी

१७.१,१ परिचयः " देखेपछी विश्वास वढ्छ" भन्ने वास्तविकताको आधारमा कृषकहरु द्धारा उत्पादित कृषी उपजहरु प्रदर्शनमा राखेर उनिहरु बिच प्रतिस्पर्धा गराई दर्शकहरुले प्रबिधि सिकि बढी उत्पादन गर्न सकुन भन्ने ध्येयले यो कार्यक्रम सन्चालन गरिन्छ।

१७.१.२ कार्यक्रमको उधेश्यः

क. स्थानिय चाड पर्वको, मेलाको अवसरमा मेला प्रदशनी आयोजना गरि उत्पादक कृषकहरुलाई उत्कृष्टको आधारमा कदर गर्नु।

ख. प्रदर्शन कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्न नँया-नँया उन्नत प्रबिधिबहरु बारे जानकारी गराउनुको साथै नँया प्रबिधि अपनाउन प्रोत्साहित गर्नु।

१७.१.३ कार्यक्रमको प्राबिधिक पक्ष/ सन्चालन प्रकिया/नियमावलीः

क. प्रदर्शनी तिथि, मिति र स्थान निश्चित गरेपछि व्यापक प्रचार-प्रसार गर्नु पर्दछ, जसबाट बहुसंख्यक कृषकहरुलाई अवलोकन गर्ने मौका मिलोस्।

ख. यस्तै सहभागी कृषक, समूह तथा निकायहरुलाई पनि अग्रिम जानकारी गराई सहमति लिनुपर्दछ।

ग. प्रदर्शनी आयोजक समिति गठन गरि बिभिन्न कामहरुको जिम्मा दिने काम गर्नु पर्दछ।

घ. कृषकका उत्पादन तथा उन्नत उत्पादन सामाग्रीहरु देखाउने प्रदर्शित उत्पादनहरु बिच प्रतिस्पर्धा गराई मूल्यांकन टोलीले उत्कृष्ट ठहर्याएकालाई पुरस्कृत गर्नु पदर्छ।

१७.१.४ कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/ खर्च मापदण्ड/नमर्सः

पुरस्कृत गर्न सकिने आइटमहरु (खाद्यान्न बालि, रैथाने बालि, (तरकारीमा) जरेबाली समूह, लहरेबाली समूह, फल खाने समूह, तरुल समूह, साग तथा काउली बन्दा समूह, दलहन समूह, तेलहन समूह,फलफूल समूह, नगदेबाली समूह,मसलाबाली समूह र विविध समूह १३ आईटमहरु।

आईटमपुरस्कार/	प्रथम रू.	द्वितीय रू.	तृतीय रू.	सान्तावा रू.	कैफियत
खाद्यान्न बालि (धान,मकै,गहूँ)	२०००/-	१,५००/-	१,०००/-	५००/-	
रैथाने बालि (कोदो,फापर,जौं)	२०००/-	१,५००/-	१,०००/-	५००/-	
तरकारी समुह					
लहरेबाली समुह (काक्रा,फर्सी,लौका,करेला)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
जरेबाली (मुला,सलगम,गाजर)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
फलखाने बालि (टमाटर, खुर्सानी)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
तरुल समूह (घर तरुल, सिमल तरुल, सखरखण्ड)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
साग तथा काउली बन्दा समूह (रायो साग, काउली,बन्दा,ब्रोकाउली)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
दलहन बाली (मास,भटमास,मुसुरो)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
तेलहन बालि (तोरी, सर्स्यु,सुर्यामुखी)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
फलफूल समूह (सुन्तला,मेवा,केरा,किवी)	२०००/-	१,५००/-	१,०००/-	५००/-	
नगदे बालि (उखु, अलैची, चिया,कफी)	२०००/-	१,५००/-	१,०००/-	५००/-	
मसला बालि (अदुवा,बेसार,मरिच)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	
विविध (मौरी,च्याउ)	१,०००/-	८,००/-	५,००/-	३,००/-	

जम्मा	रु. ४३,४००/-	
अनुगमन मूलयांकन तर्फ	१०,०००/-	
स्टल निर्माण व्यवस्थापन	रु१० .०००।-	
प्रमाणपत्र-	रु. ५,५००।-	
अतिथि सम्मान	रु. ६,०००।-	
चियानास्ता/	रु .२०,०००।-	
उत्कृष्ट कृषक सम्मान	रु. १,५००।-	
ब्यानर तथा मसलन्द खर्च	रु. ३,६००/-	
जम्मा बजेट	**(रु. १,००,०००।-,अक्षेरेपीः एक लाख मात्र ।)**	

१८. धान दिवस

१. किसानको मनोबल उच्च राखी उनीहरुको श्रमको सम्मान गर्ने उद्देश्यले कृषि तथा पशुपंछी बिकास मन्त्रालयले देश भरि असार महिनाको १५ गतेलाई राष्ट्रिय धान दिवसको रुपमा मनाउने परम्परा बसालेको छ | राष्ट्रिय धान दिवस कृषि क्षेत्र संग सम्बन्धित संघ संस्थाले विभिन्न कार्यक्रम गरि मनाउँदछन |

२. मानो रोपेर मुरी फलाउने दिनका रूपमा यस दिन अधिकांश स्थानमा रोपाई गरि धान दिवस मनाउने गरिन्छ | यस दिनमा रोपाई गरेर दहि चिउरा खाने भएकोले रोपाई महोत्वस वा दहि चिउरा खाने दिनका रुपमा पनि लिने गरिन्छ |

३. कृषि प्रधान हार्मो मुलुकमा खाद्य सुरक्षाको प्रमुख आधारको रुपमा रहेको धानको उत्पादनलाई महत्व दिदै सरकारले वि.सं. २०६१ बाट असार १५ लाई राष्ट्रिय धान दिवसका रुपमा मनाइने गरिएको छ |

१७.४. **कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/ खर्च मापदण्ड/नमर्सः**१. कार्यक्रम संचालनको लागि आवश्यकता अनुसारको खर्च यस पाँचखपन नगरपालिकाको प्रचलित दर रेट अनुसार खर्च गर्न सकिनेछ |

१८. कृषि सामाग्रीमा अनुदान प्रक्रिया

१८.१. कृषि सामाग्री अनुदान

१. अनुदान सम्बन्धि कार्याक्रम संचालन गर्न यस कार्यालयले बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार सार्वजनिक रुपमा नगरपालिका तथा प्रत्येक वडाहरुमा सूचना पठाई अधिकतम कृषकहरूसम्म सूचनाको पंहुच पुग्ने गरि टाँस गरेर आवेदन मागको लागि कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशन प्रसारण गर्नु पर्नेछ |उक्त आबेदन सम्बन्धि सूचनाको आह्वान नगरपालिका कृषि विकास शाखाले तोकेको समय सिमाभित्रमा गरिसक्नु पर्नेछ |

२. उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त कृषकहरूको आबेदन पाँचखपन नगरपालिकाको छनोट समिती आर्थिक विकास समिती र कृषि विकास शाखाले छनोट मापदण्डको आधारमा छनोट गरिने छ |

३. कृषि सामाग्रीहरुको अनुदान बाहेकका लागत रकम छनोट समितिले छनोट गरेको ७ दिन भित्रमा अथवा छनोट समितिको निर्णय वा कार्यालयको सूँचना बमोजिम छनोट भएका लाभान्वित कृषकहरुले सम्बन्धित कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ |

१८.२ अनुदान रकमको सिमा :- (१) नगरपालिकाको बार्षिक बजेट तथा स्वीकृत कार्यक्रम बमोजिम अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ |

१. नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइने अनुदान कुल लागतको ५०%-१००% प्रतिशत सम्म वा नगरकार्यपालिकाको निर्णय अनुसारको प्रतिशत रकम अनुदान उपलब्ध गराइनेछ |

१८.२ अनुदान प्रक्रिया :-

१. व्यावसायिक फलफूल बगैचा स्थापना, तरकारी, खाद्यान्न उत्पादन फार्म स्थापना तथा व्यावस्थापनको लागि (खाल्डो खन्ने, खनजोत गर्ने, मलाखांद मिलाउने, विषादी, घेराबारा, प्लास्टिक घर बनाउने इत्यादि कृषि कर्म) मा कार्यापालिकाको निर्णय अथवा स्थानीय दररेट अनुसार अनुदान रकम उपलब्ध गराइनेछ |

२. उपनियम (१) बमोजिमका कृषि कर्महरु सशर्त अनुदान तर्फबाट भए सो कार्यक्रमको कार्याविधि अनुसार गरिने छ |

१८.३. खरिद प्रक्रियाः- (१) खाद्यान्न, तेलहन, दलहन, मसलाबाली, नगदेबाली, तरकारीको बिउ, फलफूल विरूवा, बिषादी वा कुनै पनि कृषि सामाग्रीहरु खरिद गर्दा नेपाल सरकारका स्वामित्व भएका संस्थान वा कम्पनि वा निजि फार्म कम्पनि तथा स्रोतकेन्द्रबाट सोझै खरिद गर्न सकिनेछ |

(२.) कृषि सामाग्रीहरु खरिद गर्दा कृषि विकास शाखाले सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को बमोजिम खरिद गर्नु पर्दछ

१८.४. कृषि सामाग्री ढुवानी अनुदान :- (१) कृषि सामाग्री लोड अनलोड वा ढुवानी गर्दा स्रोत केन्द्रबाट कार्यक्रम संचालन स्थल (नगरपालिका, वडा समितिको कार्यालय वा तोकिएको स्थान) सम्म प्रचलित भाडा दर अनुसार शत प्रतिशत ढुवानी अनुदान रकम उपलब्ध गराइनेछ |

१८.५ कृषि सामाग्री वितरण :-

१, कुनै पनि सामाग्री वितरण परिमाणको आधारमा नगरपालिका नगर कृषि विकास शाखाबाटै नगरपालिका भित्रका कृषकहरुलाई वितरण गर्न सकिनेछ | यदि वडालाई एकिन गरि कार्याक्रम संचालन गरिएको अवस्थामा नगरपालिका नगर कृषि विकास शाखाको समन्वयमा सम्बन्धित वडा कार्यालयले खरिद इकाईबाट माग फारम भरि बुझिलीइ कृषकलाई वितरण भरपाई नगर कृषि बिकास शाखा मार्फत खरिद इकाईलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ | अनुदान रकम बाहेकको लागत रकम पनि कार्यालयमा जम्मा गर्नु पर्नेछ |

२, कृषकहरुले अनुदान लिदा आवश्यक कागजातहरु कार्यालयको पुर्व प्रकाशित सूचना अनुसार उपलब्ध गराउनु पर्नेछ |

३, कृषि सामाग्री तथा बिउ विजन वितरण गर्दा प्रचलित दरलाई मान्यता दिई कृषकसंग खेति गर्न योग्य उपलब्ध जमिन अनुसार वितरण गरिनेछ |

४, रासायनिक मलको हकमा नगर कार्यापालिकाको निर्णय बमोजिम खरिद तथा वितरणको संझौता गर्न जिम्मा पाएका कृषि सहकारीलाई हुनेछ | कृषि सहकारी नभएका वडाहरुको हकमा कार्यालयले बैकल्पिक माध्यम बाट वितरणको व्यावस्था मिलाउनेछ |

१८.६ दोहोरो सुविधा लिन नपाउनेः- (१) अनुदानग्राहीलाई यस नगर कृषि शाखाबाट ३ वर्ष सम्म उस्तै प्रकृतिको सेवा सुविधा/अनुदान दोहोरो पर्ने गरि प्रदान गरिने छैन |

१८.७ यस अघि भए/गरिएका कार्यक्रमहरू यसै कार्याबिधि अनुसार गरिएको मानिनेछ |

१९. निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाउने अधिकारः (१) यस नियमावलीको उद्देश्य कार्यन्वयन गर्न नगर कार्यपालिकाले यस नियमावली बमोजिम निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाइ लागू गर्न सक्नेछ ।

२०. थप घट वा हेरफेर गर्न सक्ने :- यो नियमावलीको कार्यान्वयनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन नगर कार्यपालिकाको आवश्यकता अनुसार थपघट, हेरफेर तथा खारेजी गर्न सक्नेछ | यस कार्याबिधिको कार्यन्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने अधिकार नगर कार्यापालिकाको हुनेछ |

२१. खारेजी र बचाउः (१) यो नियमावली प्रारम्भ हुनुभन्दा अगाबै नगर कार्यपालिकाको कार्यालयद्वारा भए गरेका सबै काम कारबाही यसै बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची-१
कृषक समूहको विधानको नमूना

प्रस्तावना

कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन, उत्पादकत्व बढाउन, उत्पादन सामाग्री सुलभ बनाउन उत्पादित सामाग्रीको बिक्रि वितरण, भन्डारण व्यवस्थापन गरी उन्नत विउ एवं आयवृद्धि, बचत संकलनबाट आत्मनिर्भर हुनको लागि पाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालयको सहयोगमा श्री ....कृषक समूह गठन गरियो ।

१. प्रारम्भिकः

१.१ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

क) यस समूहको नाम “श्री .... कृषक समूह, २०...... रहने छ ।

ख) यो विधान पाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालयमा दर्ता भए पछि तुरुन्त लागू हुनेछ ।

१.२ परिभाषाः

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यो विधानमा

क) समूह भन्नाले यस विधानमा उल्लेखित कृषि कार्यद्धारा कृषि उपजको उत्पादन, उत्पादकत्व बढाई आयआर्जनमा संलग्न कृषकहरुको समूहलाई जनाउने छ ।

ख) सदस्य भन्नाले कृषक जो.. कृषक समूहको उद्देश्य अनुसार उत्पादन, उत्पादकत्व बढाउन विधानको नियम ३ बमोजिम सदस्यता लिएको हुन्छ लाइ जनाउनेछ ।

ग) कार्य समिति भन्नाले “विधान अनुसार निर्वाचित अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव, कोषाध्यक्ष तथा सदस्य पदाधिकारीहरुलाई जनाउने छ ।

घ) साधारण सभा भन्नाले यस विधानको नियम ४ बमोजिम गठित सभालाई जनाउनेछ ।

१.३समुहकोछापः

पाँचखपन नगरपालिकाको लोगो अंकित गोलो घेराभित्र........................ समुहकोनाम, ठेगाना “श्री .... कृषक समूह,.......... सालहुनेछ ।

१.४ समुहको कार्यालयः

यस समूहको कार्यालय संखुवासभा जिल्ला पाँचखपन नगरपालिका वडा नं. .... मा रहनेछ ।

१.५ समुहको दर्ताः

कृषक समुह नगरपालिका/कृषि विकास शाखाको कार्यालयमा दर्ता गर्नुपर्नेछ । साथै अनिवार्यरुपमा आन्तरिक राजश्व कार्यालयमा समेत दर्ता गरि स्थाई लेखा नम्बर (PAN) लिनुपर्नेछ ।

२.उद्देश्य र कार्यः

२.१ उद्देश्य

समुहको मुख्य उद्देश्य देहाय अनुसार हुनेछ ।

क) कृषि व्यवसायलाई आधुनिकिकरण एवं विविधिकरण गरि उत्पादकत्व, उत्पादन वृद्धिकालागि एक जुट भई काम गर्ने ।

ख) सदस्यहरुको आर्थिक तथा सामाजिक जिवनस्तर उठाउने ।

ग) सदस्यहरुमा स्वावलम्बनको ज्ञान, पारस्परिक सहयोग र मितव्ययितताको भावनाको विकास गर्ने ।

समुहको विधानको बुंदा २.१ बमोजिमका उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न यो समुहले देहाय बमोजिमका कार्यहरु गर्नेछ ।

१. उन्नत प्रविधिबाट खेति गरि उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाउने
२. विज वृद्धि गरि आत्मनिर्भर हुने
३. उन्नत प्रविधि अपनाउने
४. कृषि उत्पादनबाट आयवृद्धि गर्ने
५. समुहमार्फत बजार व्यवस्थापन गर्ने
६. कृषकहरुद्धारा उत्पादित वस्तुको बजार मुल्यमा एकरुपता ल्याउने
७. उचित भण्डारणको नविनतम् प्रविधि अवलम्वन गर्ने ।
८. सदस्यहरुको सिप विकासका लागि कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरि सञ्चालन गर्ने ।
९. समुहको वार्षिक कृषि योजना तयार गरि लागू गर्ने
१०.वार्षिक बाली पात्रो बनाई सोहि अनुसार सामुहिक खेति गर्ने, विक्रि वितरण र भण्डारण गर्ने ।
११. सघन कृषि विकास कार्यक्रम, पकेट प्याकेज कार्यक्रम लगायतका कृषि विकासका कार्यक्रमलाई सघाउ पुर्याउने ।
१२. हितकोष संकलन, परिचालन, सदस्यहरुलाई ऋण सेवा उपलब्ध गराउने ।
१३. अन्य कृषि विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

३.सदस्यता

एउटै उद्देश्य,समान आर्थिक अवस्था भएका र यस समुहको विधानको परिधि भित्र रहने इच्छा भएका व्यक्तिहरु समुहको सदस्य हुने छन् ।

३.१ सदस्यको लागि योग्यता

क) आफैं खेतीपाती गरेको/गर्न सक्षम भएको ।
ख) समूहको उद्देश्य अनुरुप कार्य गर्न ईच्छुक भएको ।
ग) समूहको विधान अनुसारकार्य गर्न मन्जुरी भएको ।
घ) कृषक–कृषक बीच आपसी सहयोग बढाउन ईच्छुक भएको ।
ङ) सदस्यताको लागि १८ वर्ष उमेर पुगेको हुनुपर्ने छ ।
च) आफुले जाने सिकेका कुरा अरुलाई सिकाउने |

३.२ साधारण सदस्य :

सदस्यता शुल्क रु......... तिरी साधारण सदस्यताको निवेदन दिई कार्य समितिको निर्णय बमोजिम साधारण सदस्यता प्राप्त गर्न सक्ने छ । यस्तो सदस्यले मासिक बचत रु. ....प्रत्येक महिनाको.......गते जम्मा गर्नुपर्नेछ । समूह गठन भईसके पछि कुनै पनि योग्यता पुगेको व्यक्तिले समूहको सदस्यता लिन चाहेमा समूहमा आवद्ध प्रति सदस्य बराबर उक्त मिति सम्म संचित हितकोष र सोको व्याज साथै नियमानुसारका अन्य शुल्क बुझाई सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

३.३ सदस्यता कायम नरहने अवस्था (सदस्यको अयोग्यता)

कार्य समितिले निम्न अवस्थामा सदस्यहरुलाई सदस्यताको लागि अयोग्य ठहराइ सदस्यता समाप्त गर्न सक्नेछ ।

क) तोकिएको मासिक बचत तथा अन्य तिर्नुपर्ने रकम ३ महिना सम्म नतिरेमा ।
ख) विधानको उद्देश्य विपरित कार्य गरेमा वा समूहको रकम वा कागजात हिनामिना गरेमा वा अन्य कुनै कारणले कार्य समितिबाट निष्काशन गरेमा ।
ग) सदस्यताबाट राजीनामा दिएमा (सदस्य रहन नचाहेर लिखित निवेदन कार्य समितिले सदर गरेमा)
घ) अपराधिक कार्यमा संलग्न भएको दोष प्रमाणित भएमा ।
ङ) कृषि पेशा त्यागी अन्य कार्य गर्न थालेमा ।
च) मृत्यु भएमा ।
छ) समूहको सिद्धान्त वा प्रतिष्ठामा आचँ आउने कार्य गरेमा ।
ज) कानुन विपरित कार्य गरेमा ।

४. साधारण सभा तथा कार्य समिति

४.१ साधारण सभाः

यस समूहको सदस्यता प्राप्त सम्पुर्ण सदस्य साधारण सभाको सदस्य हुने छन्यो समूहको उच्चतम निकाय हुनेछ । यसले विधान पारित एवं संशोधन गर्न सक्ने छ । साधारण सभा वर्षमा एक पटक बस्नेछतर आवस्यक्ता अनुसार जुनसुकै बेला साधारण सभा बोलाउन सकिने छ ।

४.२ साधारण सभाको अधिवेशनः

कार्य समितिले तोकेको मिति र समयमा यस समूहको सचिवले अध्यक्षको परामर्श लिई लिखित सूचनाद्धारा सम्पूर्ण सदस्यलाई साधारण सभाको स्थान, समय, मिति तथा एजेन्डाको जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

४.३ साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार :

क) कार्य समितिको निर्वाचन गर्ने तथा गठन गर्ने ।
ख) विधान संशोधन गर्ने ।
ग) वार्षिक बजेटको अनुमोदन गर्ने ।
घ) समूहको वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।
ङ) समूहको वार्षिक कार्य योजना बनाउने ।
च) समूहले कार्य योजना बनाउँदा कम्तिमा ६० प्रतिशत कृषि कार्यक्रम बनाउने ।
छ) कानुनले तोके बमोजिम अन्य कार्य गर्ने ।

४.४ साधारण सभाको गणपूरक संख्याः

समूहको साधारण सभाको बैठकमा कम्तिमा ५१ प्रतिशत सदस्यहरुको उपिस्थितमा हुनु पर्नेछ । तोकिएको संख्यामा उपस्थिति नभए ७ दिन भित्र अर्को सभा बोलाउनु पर्नेछ । यसमा कुल साधारण सदस्यको ३३ प्रतिशत उपिस्थिति भएमा पनि यो सभाको बैठक बस्नेछ ।

४.५ कार्य समिति गठन विधि :

क) कार्य समिति ७ देखि ११ सदस्य हुनेछ ।
ख) कार्य समितिमा अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष तथा सदस्य हुने छन् । आवस्यकता अनुसार उपाध्यक्ष तथा सह-सचिवको पनि व्यवस्था गर्न सकिने छ ।

ग) कार्य समितिका पदाधिकारीहरुको नियमित बैठक हरेक महिनाको ....गते/दिन हुनेछ । तर आवस्यकता भए जुनसुकै समयमा पनि बस्न सक्ने छ ।
घ) कार्य समितिको पदाधिकारीहरुको कार्य अवधि २ वर्षको हुनेछ ।
ङ) कार्य समितिको कुनै पद खाली भएमा साधारण सदस्य मध्येबाट कसैलाई पनि कार्य समितिको पदमा समितिको बहुमतबाट मनोनित गर्न सक्नेछ ।
च) कार्य समितिको गणपुरक संख्या २/३ लाई मानिनेछ तथा निर्णय बहुमत द्धारा हुनेछ ।
छ) साधारण सभाका सदस्यहरुले आफुमध्येबाट निर्वाचन प्रकृयाद्धारा अध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष तथा अन्य पदाधिकारीहको चयन गरि कार्य समिति गठन गर्नेछ तर अध्यक्ष, सचिव वा कोषाध्यक्ष मध्ये एक पदमा महिला सदस्य अनिवार्य रुपमा हुनु पर्दछ ।

४.६ कार्य समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार :

क) विधानको परिधि भित्र रही, समूहको उद्देश्य अनुरुप साधारण सभाले गरेको निति निर्देशनलाई पालन गर्ने ।
ख) समूहको वार्षिक कार्यक्रम बनाउने तथा समूहको कृयाकलाप संचालन गर्ने ।
ग) सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरु सँग सम्पर्क वृद्धि गर्नेतथा कृषि सम्बन्धी अन्य सघं संस्थाहरु सँग सम्पर्क गरि बढी भन्दा बढी सहयोग प्राप्त गर्ने ।
घ) सहकारीमा जाने प्रयास गर्ने ।
ङ) समूहको कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने ।
च) समूहको वार्षिक प्रतिवेदन बनाउने र प्रस्तुत गर्ने ।
छ) अन्य तोकिए बमोजिम कार्य गर्ने ।

४.७ समूहको बैठक :

समूहको नियमित बैठक प्रत्येक महिनाको .... गते बस्ने छ ।समूहको बैठककार्य समितिले निधो गरेको स्थान,समय र मितिमा नियमित रुपमा बस्ने छ ।पुर्व निर्धारित बैठकमा कुनै सदस्यले भाग लिन नसक्ने भएमा सो को जानकारी कारण सहित पहिले नै दिनुपर्नेछ।लगातार तीन बैठकमा अनुपस्थित हुने सदस्यलाई समूहको सहमतिको आधारमा निष्कासित गरिनेछ ।

७. पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार

५.१ अध्यक्षको काम, कर्तव्यर अधिकारः

- आवस्यकता अनुसार समूहको बैठक र साधारण सभा बोलाउने ।
- बैठकको अध्यक्षता गर्ने तथा बैठक नियन्त्रण गर्ने ।
- समूहलाई कृयाशील गराउने र उद्देश्य प्राप्तिका लागि आवस्यक कार्य गर्ने ।
- कुनै विषयमा मतदान हुँदा मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने ।
- विधानमा तोकिए अनुसार साधारण सदस्यले मांग गरे अनुरुप विशेष साधारण सभा बोलाउने ।
- समूहले तोकेको काम कारबाही गर्ने ।
- समूहमा उठेका विवाद समाधान गर्ने ।
- समूह र स्थानीय तहको सम्बिन्धत निकायहसँग सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा काम गर्ने ।
- समूहको निणर्य, कार्यक्रम र कृयाकलाप, भएका कारवाही एवं समस्याहको अभिलेख राख्न सचिवलाई सहाजीकरण गर्ने ।
- वार्षिक कार्ययोजनाको कार्यान्वयन एवं समूह परिचालनको नेतृत्व लिने ।

- समूह बैठकमा भएका निर्णय, वार्षिक साधारण सभा, समितिका निर्णय, वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका कागजातहरु आवस्यकता अनुसार सम्बिन्धत निकायमा पेश गर्ने ।
- समूह सदस्यहरुलाई आफ्ना समस्याहरुको पहिचान र तिनको प्राथमिकता तोक्न सघाउने साथै उक्त समस्याहरु समाधान गर्न कार्यक्रम बनाउन र कार्यान्वयन गर्न लगाउने ।
- सदस्यहलाई कृयाशिल गराई समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- समूह सदस्यहरुबीच मतभेद व्यवस्थापनका लागि सहजिकरण गर्ने ।

५.२ उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकारः

- अध्यक्षको कार्यमा सहयोग गर्ने ।
- अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सबै कार्य गर्ने ।
- कार्य समितिले तोकेको कार्य गर्ने ।

५.३ सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकारः

- ✓ अध्यक्षसंगको परामर्शमा बैठक बोलाउने ।
- ✓ बैठकको तयारी गर्ने ।
- ✓ समूहको निर्णय पुस्तिका तयार गर्ने ।
- ✓ समूहको सम्पूर्ण कागजातहरु सुरक्षित राख्ने ।
- ✓ समूह बैठक एवं साधारण सभाबाट पारित निर्णयको कार्यान्वयनका लागि पहल गर्ने ।
- ✓ वार्षिक प्रतिवेदन तयार पारी साधारण सभामा पेश गर्ने ।
- ✓ समूहको कार्ययोजना निर्माणमा सहयोग गर्ने ।
- ✓ कार्य समितिले तोकेको कार्य गर्ने ।

५.४ कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकारः

- समूहको हितकोष रकम नियमित उठाउने र फरफारक गर्ने।
- समूहको हितकोष व्यवस्थापन गर्ने ।
- समूहको सबै कोषको हिसाब किताब सुरक्षित र दुरुस्त राख्ने ।
- समूहको चल, अचल सम्पूर्ण सम्पतिको सुरक्षाको जिम्मेवारी लिने ।
- समूहको वार्षिक बजेट तयार पार्न र साधारण सभामा वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने एवं लेखा परिक्षण गराउने ।
- समूह अध्यक्ष वा सचिवसँग मिली खाता संचालन गर्ने।
- कार्य समितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

५.५ कार्य समिति सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकारः

- आवस्यकता अनुसार समूहका अन्य उपसमितिमा रहि जिम्मेवारी बहन गर्ने ।
- कार्य समितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

६. आर्थिक व्यवस्था

६.१ आर्थिकश्रोत :

क) यस समूहको सदस्यहरुबाट उठेको सदस्यता शुल्क

ख) समूहको अन्य कृयाकलापबाट भएको आम्दानी

ग) समूहको सदस्यले बचत गर्ने मासिक रकम

घ) समूहबाट ऋण लगानी गर्दाउठेको व्याज

ङ) समूहले अन्य संघ/ संस्थाबाट पाएको अवसरबाट समूह सदस्यले पाउने निश्चित पारिश्रमिकबाट .... प्रतिशत लेबी रकम ।

च) समूह सदस्यले आफ्नो नामबाट गरेको बचत

छ) बिलम्व शुल्कबाट प्राप्त रकम ।

ज) अन्य कानुन अनुसार प्राप्त हुने रकम ।

६.२ हितकोष :

क) श्री ....कृषक समूहको एक हितकोष हुने छ ।

ख) श्री ....बैंकमा समूहको खाता रहने छ ।

६.३ हितकोष परिचालन :

क) हितकोष रकमको कम्तीमा ५०-१०० प्रतिशत कृषि कार्यमालगानी गर्नु पर्नेछ ।

ख) समूह सदस्यलाई आवस्यकता भएमा हितकोषबाट ऋण/ सापटी लिन सकिने छ।

ग) सदस्यले ऋण माग गर्न कार्यालयले तोकेको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्ने छ ।

घ) कृषि कार्यको लागि लिइएको ऋणमा .... प्रतिशत मासिक व्याज लाग्नेछ ।

ङ) अन्य ऋणमा .... प्रतिशत मासिक व्याज लाग्ने छ ।

च) मासिक व्याज, मासिक बचत रकम एवं ऋणी सदस्यले तोकिए बमोजिम ऋण किस्ता प्रत्येक महिना बुझाउनुपर्नेछ ।

छ) ऋण लिँदा ऋण रकमको .... प्रतिशत सेवा शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।

ज) ....बैंकमा समूहको अध्यक्ष वा सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट खाता संचालन हुनेछ ।

श्रोत/हितकोष परिचालनका उपायहरुलाई मुख्यतया दुई वर्ग (आवस्यक खर्च र आन्तिरक लगानी) मा विभाजन गर्न सकिन्छ।

क)आवस्यक खर्चः

आवस्यकखर्चभन्नाले समुहको कार्यालयरप्रशासनिकखर्चभन्नेजनाउँदछ। जस्तै :-

- ✓ कार्यालय खर्च (कापी, कलम, बिल, भौचर, फाइल, रजिष्टर, खाता, पत्रपत्रिका)
- ✓ फर्निचर खर्च
- ✓ ढुवानी तथा घर भाडा
- ✓ अन्य संस्थासँग सदस्यता लिँदा तिर्नुपर्ने खर्च र वार्षिक नविकरण खर्च
- ✓ लेखा परिक्षण खर्च
- ✓ कर्मचारी पारिश्रमिक खर्च
- ✓ साधारण सभा खर्च
- ✓ विविध (समूहको बैठकमा चिया नास्ता आदि) ।

ख) आन्तरिकलगानीः

आन्तरिक लगानी भन्नाले समूहभित्रको सदस्य बीचको लगानी भन्ने जनाउँदछ ।जस्तै :-

- ✓ उत्पादन मूलक कार्य (उत्पादन तथा उत्पादन सामाग्री खरिद-बिक्री)
- ✓ मल, बीउ, बाली संरक्षण, तरकारी बोट विरुवा किन्न र प्रयोग गर्न
- ✓ आयमुलक कार्य गर्न (फलफुल खेति, बंगुरपालन आदि)।
- ✓ घरेलु आयमुलक कार्य गर्न (स्थानीय सिप, रेशम पालन, सिलाई बुनाई, मौरी पालन, तरकारी खेती, करेसाबारी आदि)

- ✓ सामाजिक कार्य जस्तै :- सफाई अभियान, पहिरो नियन्त्रण, वृक्षारोपण, कुलो निर्माण,स्वास्थ्य, महिला विकास,वातावरण संरक्षण आदि
- ✓ सिप विकास जस्तै प्याकिङ, नसर्री, तालिम
- ✓ बौद्धिक कार्य जस्तै तालिम,प्रवचन,भ्रमण गोष्ठी आदि ।
- ✓ पूँजीलगानी, कर्जाप्रवाह, शेयर खरिद आदि ।

६.४ बिलम्ब शुल्क :

क) मासिक बचत रकम तोकेको समयमा नतिरेमा पहिलो महिना प्रति दिन रु. ......बिलम्ब शुल्क लाग्नेछ ।

ख) दोस्रो महिना प्रति दिन रु. ......बिलम्ब शुल्क लाग्ने छ ।

ग) तेस्रो महिना प्रति दिन रु...........

घ) चौथो महिनाबाट सदस्यता खारेज हुनेछ ।

ङ) प्रत्येक महिना बुझाउनु पर्ने ऋण किस्ता र व्याज नबुझाएमा पहिलो महिना रु....... प्रति दिन दोस्रो महिना रु...... प्रति दिन र तेस्रो महिनारु...... प्रति दिन बिलम्ब शुल्क लाग्ने छ । चौथो महिना ऋण रकम तथा व्याजहरु ऋणी र जमानी सदस्यहरुबाट असुल उपर गरिनेछ ।

च) एक सदस्यको जमानी बसेको सदस्यले अर्कोको पुनः जमानी बस्ने छैन ।

छ) जमानी सदस्यले ऋण पाउने छैन तर ऋणी सदस्यले ऋण तिरी सकेपछि जमानी सदस्यले ऋण पाउन सक्ने छ ।

ज) ऋण लिएको सदस्यले अर्को सदस्यको जमानी बस्न पाउने छैन ।

झ) ऋण लिनको लागि ....सम्म एक सदस्यको जमानी ....सम्म दुई सदस्य र ....सम्मको अवधिको लागि तीन सदस्यको जमानी चाहिनेछ ।

६.५ लगानीको सुरक्षणः

कुनै पनि व्यक्तिले आफ्नो नाममा जम्मा भएको हितकोषको अधिकतम ९०% सम्म मात्र ऋण लिन पाउने छ ।यदि व्यक्तिको नाममा संकिलत हितकोषको ९०% भन्दा बढी ऋण लिनुपर्ने भएमा सोही समूहका अन्य २ जना सदस्यको सामुहिक जमानीमा ऋण दिन सकिने छ ।ऋण लिने व्यक्तिले तिर्नुपर्ने साँवा र व्याज रकम नतिरेको/तिर्न नसकेको खण्डमा जमानी बसेका सदस्य मार्फत असुल उपर गरिनेछ।यदि जमानी मार्फत पनि असुल उपर हुन नसकेको अवस्थामा नेपाल सरकारको प्रचिलत नियमानुसार कारबाही प्रकृया अगाडी बढाईनेछ । ऋण लगानी एवं असुल उपर गर्न ऋण उप-समितिको स्वीकृति लिनुपर्ने छ ।ऋण उप-समितिका सदस्यहरु कसैको पनि जमानी बस्न पाईने छैन ।

६.६ लेखापरिक्षण :

प्रत्येक कृषक समूहले रजिष्टर्ड लेखा परिक्षण अनिवार्य रुपमा गराउनु पर्दछ । यसरी गरिएका लेखा परिक्षणहरु वार्षिक साधारणसभाको पूर्ण बहुमतबाट अनुमोदन गर्नुपर्दछ । मुनाफा सम्पुर्ण सदस्यलाई प्रत्येक वर्षको लेखा परिक्षण पछि निजहरुको हिसाव खातामा जम्मा गर्नुपर्दछ ।

७. विविध

७.१ निर्वाचन सम्बन्धी व्यवस्था :

यस समूहको कार्यसमिति कायम रहेको अवस्थामा सोही कार्य समितिले र सो समिति कायम नरहेको अवस्थामा साधारण सदस्यहरुको बैठकले एक स्वतन्त्र निर्वाचन अधिकृत १ सहित ३ सदस्य निर्वाचन समिति नियुक्त गर्नेछ ।निर्वाचन अधिकृतले निर्वाचन अधिकृतमा नियुक्त भएको मितिले एक महिना भित्र निर्वाचन गराई सक्नु पर्नेछ । सो निर्वाचनमा पर्ने खर्च कार्य समितिले व्यवस्था गर्ने छ । यसमा कार्य समितिको पदाधिकारीहरुलाई मतदान वा सहमतिद्धारा साधारण सभाको सदस्यहरुले छान्ने छन् ।

७.२ पदावधि :-
क) कार्य समिति सदस्य तथा पदाधिकारीहरुको पदावधि निर्वाचित भएको मिति देखि २ वर्षको हुने छ।
ख) गठित कार्य समितिको पदावधि समाप्त हुन १ महिना अगावै समूहको साधारण सभा बोलाई नयाँ कार्य समितिको चुनाव गराउन अनिवार्य हुनेछ ।
ग) कार्य समितिले विधानमा उल्लेखित आफ्नो कार्यकाल समाप्त हुन १ महिना अगावै निर्वाचन गराउन नसकेको तथा निजको कार्य अवधि समाप्त भएपछि सो कार्य समितिको सदस्यहरुको समितिले आफ्नो समितिको बैठक बोलाई एउटा तदर्थ (प्रबन्ध वा तयारी) समिति खडा गरी सो तदर्थ समितिद्धारा साधारण सभाको बैठक बोलाई नयाँ कार्य समितिको गठन गर्ने छ ।
घ) कार्य समितिको पदावधि समाप्त हुनु अगावै कार्यरत कार्य समिति कुनै किसिमबाट भंग हुन गएमा भंग भएको कार्य समितिले आफ्नो जिम्मा रहेको कागजपत्र नगद जिन्सी कार्यभार समेत सम्पुर्ण सदस्यको सभा बोलाई अथवा कार्यालय सचिवलाई बुझाई सो को भरपाई लिन पर्नेछ । सो नगरेमा यस समूहलाई हानी नोक्सानी भएमा सो कार्य समितिका अध्यक्ष र सचिव दुवैले संयुक्त रुपमा व्यहोर्नुपर्ने छ ।

७.३ उम्मेदवारको अयोग्यता :-
क) (व्यक्ति) जो कृषि पेशामा संलग्न छैन ।
ख) (व्यक्ति) जो कृषिको समूहमा छैन ।
ग) (व्यक्ति) जसले समूहको उद्देश्य विपरीत कार्य गर्दछ ।
घ) (व्यक्ति) जसको मानसिक अवस्था सामान्य छैन ।
ङ) फौजदारी अभियोगमा सजाय पाएको व्यक्ति ।

७.४ अविश्वासको प्रस्ताव :- साधारण सभाको सदस्यहरु मध्येबाट एक तिहाई सदस्यहरुले कार्य समिति उपर अविश्वासको प्रस्ताव ल्याई दुई तिहाई सदस्यहरुबाट सो प्रस्ताव पारित भएमा कार्य समिति विघटन हुने छ । तर अविश्वासको प्रस्ताव आएमा सफाईको मौकाबाट बञ्चित गरिने छैन ।

७.५ राजीनामा :- यस समूहको अध्यक्षले उपाध्यक्ष (भए) समक्ष वा सचिव समक्ष र अध्यक्ष बाहेक अन्य कार्य समितिका पदाधिकारीहरुले अध्यक्ष समक्ष राजीनामा दिन सक्नेछन् । कार्य समितिको बैठकबाट स्वीकृत नभए सम्म तिनिहरु आफ्नो पदमा बहाली रही रहने छन् ।

७.६ विधान संशोधन :- समूहको विधान संशोधन गर्न आवस्यकता पर्न आएमा साधारण सभाको सदस्यहरु मध्येका कम्तिमा ५१ प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थितिमा विधान मस्यौदा पेश गरिने छ । सदस्यहरु मध्येका उपस्थित सदस्यहरु मध्येका दुई तिहाई बहुमतबाट विधान संशोधन मस्यौदा पारित भएमा विधान संशोधन गरिने छ साथै संशोधित विधान पाँचखपन नगरपालिकाबाट अनुमोदित नभए सम्म संशोधन भएको मानिनेछैन ।

७.७ नियम बनाउने :- साधारण सभाले आन्तरिक सञ्चालन नियमहरु बनाउन सक्नेछ ।

७.८ उप-समितिहरु गठन गर्न सक्नेछ :- साधारण सभाले एवं कार्य समितिले साधारण सभाको स्वीकृति लिई आफ्ना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी समूहको लक्ष्य र उद्देश्यपुरा गर्न उपसमितिहरु बनाउन सक्नेछ ।

७.९ विघटनः समूहको विधान बमोजिम कार्यसञ्चालन गर्न नसकि वा उद्देश्य पुरा गर्न असफल भए वा २ वषर्सम्म समूह नविकरण नभएमा समूह विघटन हुने छ । यसरी समूह विघटन भए बचत रकम सम्पुर्ण सदस्यलाई फिर्ता गर्नुपर्ने छ ।

७.१० समूह छोड्नुपर्ने अवस्था/ सदस्यको मृत्यु/ सदस्यले पाएको अवसरः कुनै पनि सदस्यले समूह छोड्न चाहेको खण्डमा निजको नाममा संकलन भएको हितकोष रकमबाट ३% कट्टा गरि बाँकी रकम भुक्तानी दिईनेछ । यदि कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा निजले बचत गरेको सम्पुर्ण रकम निजको सबभन्दा नजिकको आफन्तलाई समूहले दिने व्याज सहित फिर्ता दिइनेछ । समूहले कुनै पनि संघ/संस्था/ कार्यालयबाट पाएको कुनैपनि अवसर सामाग्रीहरु आवस्यकता हेरी समूहको बैठकबाट निर्णय गराई पालोपालो गरी सबै सदस्यले पाउने गरी वितरण गरिनेछ ।

७.११ समूहको चल अचल सम्पति : समूह विघटन भए पश्चात समूहको चल अचल सम्पतिपाँचखपन नगरपालिकाको कार्यालयको निर्णय बमोजिम हुनेछ। उक्त निर्णय चित्त नबुझेको खण्डमा पाँचखपन नगरपालिकाको न्यायीक समिति समक्ष निवेदन पेश गर्न सकिनेछ र सो सन्दर्भमा न्यायीक समितिको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ ।

कृषक समूह दर्ता फारम

१. दर्ता नं. ः-

२. समुहको नामः-

३. समुहको किसिमः-

४. समुहकोठेगानाः-जिल्ला............... न.पा.........................वडा नं. ....

५. गठन मितिः-

६. समुहको किसिमः महिला(   ) पुरुष(   ) मिश्रित(   ) बाली विशेष(   ) पशुपन्छीपालक (   )

७. जम्मा सदस्य संख्याः- महिलाः पुरुषः

८. गठन हुँदा समुहको उद्देश्यः-

असूची २
समूह दर्ताको लागि निवेदन

श्री पाँचखपन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
वाना, संखुवासभा ।

श्री...................... को सहयोगमा / हामी आफैं संगठित भई गठन भएको हाम्रो समूह दर्ता गरी पाउन निम्न विवरणहरु संलग्न गरी सम्वन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस, बैंठक निर्णय प्रतिलिपि,समूहको विधान र पदाधिकारीहरुको नेपाली नागरिकताको प्रतिलिपि सहित यो निवेदन गरिएको छ ।

तपसिलः

समुहको विवरण

कृषक समुहको नाम..स्थापना वर्ष..............
पाँचखपन नगरपालिका वडा नं. .... टोल .... संखुवासभा
समूहको उद्देश्य.. समूहको किसिम.............
सदस्य संख्याः पुरुष................ महिला................. जम्मा ....

पदाधिकारीहरुको विवरण

क्र.स.	नाम	पद	शैक्षिक योग्यता	उमेर	जग्गाको क्षेत्रफल	फ़ोन नं.	दस्तखत
१.		अध्यक्ष					
२.		उपाध्यक्ष					
३.		सचिव					
४.		कोषाध्यक्ष					
५.		सदस्य					
६.		सदस्य					
७.		सदस्य					

नियमित बैठक बस्ने दिन.....................
प्रति महिना समुहको हितकोषमा जम्मा संकलन हुने रु. ....
हालसम्म हितकोमा जम्मा रकम रु. ....

....
अध्यक्ष

अनुसूची ३
कृषक समूह दर्ताको प्रमाणपत्रको नमुना
पाँचखपन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
वाना, संखुवासभा

कृषक समूह दर्ता प्रमाण-पत्र

समूह पद्धतिलाई सुव्यवस्थित गर्दै कृषि प्रसार कार्यलाई टेवा पुर्याउने उद्देश्यले संखुवासभा जिल्लाको यस पाँचखपननगरपालिका वडा नं. .... मा मिति .... मा गठित श्री .... कृषक समूहलाई यस कार्यालयको अभिलेखमा दर्ता गरि यो प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

दर्ता नं:
मिति:

....
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नविकरण विवरण

क्र.स.	नविकरण मिति		नविकरण दस्तुर रु. रसित नं.	नविकरण गर्ने कार्यालय प्रमुख	कैफियत
	देखि	सम्म			
१.					
२.					
३.					
४.					
५.					

समूह सदस्यताको लागि निवेदनको ढाँचा

श्री अध्यक्ष ज्यू,
..............................कृषक समूह..............................संखुवासभा

महोदय,

म यस समूहको विधानलाई स्वीकार गरी समूहको सदस्यता प्राप्त गर्ने इच्छा भएकोले नियमानुसार सदस्यता प्रदान गर्नु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछु ।

निवेदकको विवरण

नामः–
बावुको नाम :–
ठेगाना :–
शैक्षिक योग्यता :–
कृषि पेशामा दखल :–
खेती/जग्गाको विवरण :–
लगाउने गरेको बालीहरु :–

समूहको सदस्यताको सिफारिस गर्ने समूह सदस्यकोः–

१) नाम :–
दस्तखत :–

२) नाम :–
दस्तखत :–

निवेदकको नाम :-
दस्तखत :-

ऋण माग फारामको नमुना

मिति :–

श्रीअध्यक्ष ज्यू,
..............................कृषक समूह..............................संखुवासभा

विषय : ऋण उपलब्ध गराईदिने बारे ।

महोदय,

उपरोक्तसम्बन्धमामलाई .... कामको लागि रकमको आवस्यकता परेकोले रु .... अक्षरेपी .... मात्र समूह हितकोषबाट ऋण उपलब्ध गराई दिनु हुन अनुरोध गर्दछु । साथै यसै निवेदनको साथ जमानी सदस्यहरुको सिफारिस पेश गरेको छु । नियमानुसार ऋणको किस्ता, मासिक व्याज, मासिक बचत नियमत रुपले प्रत्येक महिना बुझाउने छु ।

निवेदकको नामः
दस्तखतः

जमानी सदस्यहरु :
दस्तखतः नाम, ठेगाना :–
दस्तखत :नाम ठेगाना :–
दस्तखत :–नाम ठेगाना :–

समूह कायार्लय प्रयोजनको लागि

मांग भए बमोजिमको ऋण रु...................(अक्षरेपी ....मात्र) मासिक किस्ता रु..........................(अक्षरेपी ....मात्र)।उपलब्ध भएको मिति :–............उपलब्ध भएको चेक नं :– ....

कोषाध्यक्ष सचिव
अध्यक्ष

आज्ञाले,
मणिराम खतिवडा
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत